

Angloameriške okupacijske oblasti v zahodni Nemčiji s svojo politiko onemogočajo izvedbo krimskih in potsdamskih sklepov o reparacijah

Poročilo delegata vlade FLRJ pri medzavezniški agenciji za reparacije dr. Mladena Ivekoviča o vprašanju reparacij

Beograd, 22. decembra. (Tanjug). Zvezni svet Ljudske skupščine FLRJ je imel včeraj deveti sestanek drugega rednega zasedanja. Seje Zveznega sveta so se udeležili podpredsednik zvezne vlade Edvard Kardelj in ministri. Predsedoval je Vladimir Simić.

Ko so soglasno sprejeli zapisnik prejšnje seje, je predsednik Simić dal besedo ministru za industrijo zvezne vlade Borisu Kidriču, ki je sporočil, da pooblašča ljudskega poslanca in delegata vlade FLRJ pri medzavezniški agenciji v Bruslju dr. Mladena Ivekoviča, da odgovori na včeraj postavljena vprašanja o tem, kako se uporabljajo sklepi potsdamskih deklaracij v ekonomski razorožitvi Nemčije in v njenih reparacijskih dajatvah. Nato je dal dr. Iveković sledeči odgovor:

Govor dr. Ivekoviča

»Tovariši, ljudski poslanci, dovolite mi, da najprej z nekaj besedami opišem historiat in pomen zaveznikiških dogovorov glede nemških reparacij in glede ekonomske razorožitve Nemčije.

Zaveznikiške odredbe o reparacijah, ki jih dolguje zaveznikiškim deželam Nemčija, so vsebovane, kakor je znano, v sporazumih, ki so jih sklenili naši zavezniki na konferencah v Jalti in v Potsdamu. Iz teh odredb črpa svoj izvor tudi pariški sporazum o nemških reparacijah, h kateremu je pristopila naša država.

Naši narodi so iskreno in brez pridržka pozdravili zaveznikiške sklepe v Jalti in v Potsdamu, ker so pravilno razumeli, da morajo reparacije na eni strani zagotoviti žrtvam nemške napadalnosti mirna povojna razvoja brez strahu pred novim nemškim napadom, na drugi strani pa da omogočijo v obliki reparacijskih dajatev maksimalno nadomestilo za škodo in razdejano, ki so jih nemški napadalci povzročili v raznih zaveznikiških deželah, pa tudi v naši domaći deželi. Po besedilu sklepov, sprejetih v Jalti, je treba Nemčijo prisiliti, da v največji meri povrne izgube in trpljenje, ki jih je prizadejala Zdrženim narodom. Pri tem se tudi nemški narod ne more izogniti svoji odgovornosti.

V potsdamski deklaraciji je napisano tole:

»Da bi se uničil vojni potencial Nemčije, bo prepovedana in preprečena proizvodnja orožja, municije in vojaškega materiala, kakor tudi proizvodnja vseh vrst letal in ladij za prekomorsko plostvo. Proizvodnja kovin, kemičnih produktov, strojev in drugih dobrin, ki so neposredno potrebne vojnemu gospodarstvu, bo strogo nadzorovana in omejena na nivo tistih potreb, ki bodo odobrene za gospodarstvo povojne Nemčije v mirnem času. Elementi proizvodnje, ki niso potrebni odobreni proizvodnji, se bodo odvzeli v skladu z reparacijskim načrtom, ki ga je priporočila zaveznikiška komisija za reparacije in ki so ga odobrili prizadete vlade, ali pa bodo uničeni...«

Jaltski sklepi nadalje odredjajo, »da se morajo reparacije dodeljevati v prvi vrsti tistim deželam, ki so nosile glavno breme vojne, ki so doživele najtežje izgube, in ki so organizirale zmago nad sovražnikom.«

Ti sklepi odredjajo reparacijske dajatve v naravi, medtem ko so leta 1919 zmagovalne sile trudile, da bi prenele višino nemškega reparacijskega dolga v nemški moneti, plačilo pa v zlatu, devizah in predmetih tekoče proizvodnje.

Po jaltških in potsdamskih sklepih pa so postali glavni viri današnjih nemških reparacij: 1. Obstoječe nemške industrijske naprave in tovarne, katerih zmogljivost presega miroljubne potrebe in potrebe Nemčije v mirnem času; 2. nemški kapital, ki je plasiran v inozemstvu in 3. nemška tekoča proizvodnja.

Nemške reparacije, ki so jih določili v Jalti in Potsdamu, se razlikujejo po svojih moralnih, političnih in gospodarskih načelih od reparacij iz leta 1919, ki jih je določila versailleska pogodba.

Predvsem je vprašanje nemških reparacij danes ozko povezano z vprašanjem gospodarske razorožitve Nemčije, z vprašanjem uničenja nemškega vojaškega potenciala. Organizatorji versailleskega mira pa so nasprotno temu s svojo reparacijsko politiko pospeševali nadaljnji intenzivni razvoj nemške industrije in zato tudi kot skrajno posledico te politike nadaljnji razvoj nemškega vojnega potenciala.

Versailleske odredbe so prepustile nemški vladi, naj sama plača, kakor ve in zna, vsoto, ki je bila določena za reparacije. Da je tak reparacijski

sistem podpiral na eni strani zavestno izigravanje obvez s strani Nemčije, na drugi strani pa razvoj nemških trgov, je danes že splošno znano dejstvo. Nasprotno pa Jalta in Potsdam za daljšo dobo odpravljata nemško suverenost. Danes vlada v okupirani Nemčiji četvrti kontrolni svet, ki mu je poverjena dolžnost, da bdi ne samo nad izvajanjem reparacijskega načrta, ampak tudi nad uničenjem nemškega vojnega potenciala. Vprašanje nemških reparacij je torej najožje povezano z vprašanjem splošne varnosti.

Ali pa, kakor je pravilno rekel predsednik medzaveznikiške agencije za reparacije Jacques Rueff ob otvoritveni seji skupščine te agencije v mesecu februarju t. l. v Bruslju:

»... Ni več naloga nemškega gospodarstva, da se prilagodi reparacijskim obveznostim, ampak se morajo reparacije prilagoditi produkcijskim zmoglostim, ki jih bodo pustili nemškemu gospodarstvu.«

Na podlagi ohrabrujočih perspektiv krimskih in potsdamskih sklepov je bila v mesecu novembru lanskega leta sklicana v Parizu konferenca, na kateri je 18 zaveznikiških dežel sklenilo sporazum o nemških reparacijah, o ustanovitvi medzaveznikiške agencije za reparacije in o povrnitvi monetarnega zlata. Ta sporazum je podpisala tudi vlada FLRJ.

V duhu potsdamске deklaracije ima teh 18 dežel pravico do prejemanja reparacij iz zapadnih okupacijskih con Nemčije. Kakor je znano, ima Sovjetska zveza, ki je prevzela nase tudi obveznost zadostiti reparacijskim zahtevam Poljske, pravico do reparacij iz svoje (vzhodne) okupacijske cone z dodatkom 25% industrijskih naprav iz zapadnih okupacijskih con Nemčije. SZ in Poljska torej nista sodelovali pri omenjeni pariški konferenci in nista zastopani v medzaveznikiški agenciji za reparacije.

Naloga pariške reparacijske konference je bila, da prvenstveno odredi razmerje udeležbe posameznih dežel v raznih kategorijah reparacijskih dajatev osrazmerno utrpeli materialni škodi in vojnemu naporu teh dežel. Ona je tudi določila splošna načela, po katerih se bodo delili reparacijski objekti in je postavila temelje medzaveznikiški agenciji za reparacije s sedežem v Bruslju.

Naša javnost je v glavnem obveščena o težavah, ki so se pokazale na omenjeni pariški konferenci, zlasti pri ugotavljanju reparacijskih kvot za posamezne dežele. Uspeh same konference je bil večkrat odvisen od vnaprej pripravljenih sporazumov velikih sil, ko so jih morale male dežele sprejeti, če so hotele biti udeležene pri prejetju reparacij. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da ZSSR ni bila zastopana na konferenci. Jugoslovanska delegacija si je na vse mogoče načine prizadevala, da bi konferenca dosegla uspeh in da bi se reparacijske kvote določile na čim pravičnejši način glede na dejanske žrtve in dejansko nastalo škodo ter glede na vojne napore posameznih dežel. Če je sploh kateri od 18 omenjenih narodov imel sveto pravico pred drugimi zaveznikiškimi narodi, da se sklicuje na svoje neizmerne žrtve, trpljenje in vojne napore, potem je nedvomno ta pravica pripadala v prvi vrsti herojskim narodom Titove Jugoslavije. (Ploskanje).

Skupno število izgub ljudskih življenj vseh 18 dežel v vojni proti Nemčiji in njenim satelitom znaša približno 5 milijonov. Od tega števila je samo Jugoslavija izgubila milijon 700 tisoč svojih sinov in hčera. To pomeni, da znašajo jugoslovanske izgube 34%, ali več kot tretjino skupnih zaveznikiških izgub, pri čemer pa nista všteti ZSSR in Poljska. To število pa dalje pomeni 10,8% prebivalstva Jugoslavije oziroma vsakega devetega človeka!

Po podatkih reparacijske konference je ocenjena skupna neposredna materialna škoda, ki so jo povzročili z razdejanjem in ropanjem 18 dežel, udeleženkam konference, Nemčija, Italija in njihovi sateliti, na 534 milijarde ameriških dolarjev. Izguba narodnega bogastva Jugoslavije znaša 9,1 milijarde dolarjev, to je 17 odstotkov celotnih izgub. Izgube Jugoslavije so 1,4krat večje od izgub Velike Britanije, 2krat večje od Holandije, 2,2krat večje od Češkoslovaške, 3,6krat večje od Grčije, 4,4krat večje od Belgije, 7,2krat večje od ZDA itd. Kljub vztrajnemu prizadevanju jugoslovanske delegacije in še nekaterih drugih malih zaveznikiških dežel na pariški konferenci ni bila kvota udeležbe posameznih dežel pri nemških reparacijah določena v sorazmerju z njihovimi

izgubami in potrebami obnove narodnega gospodarstva.

Kakor je znano, je pariška konferenca določila za Jugoslavijo kvoto 9,6% udeležbe pri razdelitvi nemških industrijskih naprav in nemškega trgovskega brodogoja (kategorija B) in 6,6% udeležbo pri razdelitvi nemških kapitalov v inozemstvu in pri nemški tekoči proizvodnji (kategorija A). Čeprav je Jugoslavija po višini svojih kvot v kategorijah A in B na četrtem mestu za Veliko Britanijo, ZDA in Francijo, niso te kvote v nikakem razmerju z neizmernimi žrtvami in materialnimi izgubami, ki jih je imela naša dežela v vojni proti skupnemu sovražniku. Po eni strani so sklepi pariške konference glede kvot, ki so jih priznali naši deželi, za našo deželo očitna krivica, vendar je po drugi strani dejstvo, da je vlada FLRJ sprejela te sklepe, dokaz, da je naša dežela storila vse, da ne bi ena izmed prvih starih medzaveznikiških konferenc po zmagovalno končani vojni nad nemškimi osvajalci propadla, kar je v resnici že grozilo v nekaterih kritičnih trenutkih konference.

Brez nadaljnjega odlašanja bi se bil moral začeti izvajati načrt o nemških reparacijah tako, kakor je bilo določeno s sklepi v Jalti in v Potsdamu. Nikomur ni bilo to bolj pri srcu, za nikogar ni to pomenilo večjega interesa kakor za našo deželo. Uničena in oropana industrija in poljedelstvo Jugoslavije, njene potopljene trgovske ladje, razdejane proge in rudniki, mostovi in ceste, vse te uničene dobrine so terjale velikanske in neizmerne napore ter žrtve od vsega ljudstva, ki je stremelo in ki še stremi, da bi čim prej obnovilo svojo deželo in da bi pospeševalo razvoj njenih bogastev, ker je postalo samo gospodar svoje usode. Nagle in učinkovite dobave reparacij iz velikanskega industrijskega arzenala Nemčije bi v znatni meri pospešile obnovo naše dežele, prihranile bi našemu delovnemu ljudstvu mnogo silnih naporov in žrtve, delovnemu ljudstvu, ki je bilo prisiljeno, da z najpreprostejšimi sredstvi in orodjem na razvalinah zgradi tovarne, mostove in proge, rudnike in ceste in da obdeluje trdo zemljo. Zato naši najodgovornejši državni in politični činitelji niso prenehali poudarjati, kakšno vrednost imajo za nas reparacije in kaj pričakujejo od njih naši narodi.

Zato je vlada FLRJ pozdravila ustanovitev medzaveznikiške agencije za reparacije v Bruslju (IARA), ki je bila ustanovljena na podlagi pariškega sporazuma. Pozdravila jo je v prepričanju, da se bo začel načrt glede nemških reparacij hitro izvajati v duhu potsdamске deklaracije in da bo agencija nemudoma začela pravično razdeljevati razpoložljive reparacijske objekte med 18 dežel — njenih članic. Tudi sama potsdamška deklaracija potrjuje, da je prenos industrijskih objektov iz Nemčije na račun reparacij zelo nujen problem. Ta deklaracija predvideva, da mora biti načrt glede reparacij izpolnjen v zelo kratkem roku, ker je izkušnja iz leta 1919 pokazala, da postaja reparacijski dolg tem bolj problematičen, čim daljši so roki za plačilo.

Kot delegat vlade FLRJ pri medzaveznikiški agenciji za reparacije v Bruslju, ki je začela delovati proti koncu meseca februarja leta 1946, bom navedel pred tem domom uspehe dosedanjega dela IARA, kakor tudi kratak pregled reparacijske politike, kako se je ta politika dosedaj izvajala v treh zapadnih okupacijskih conah Nemčije, iz katerih naj bi omenjenih 18 dežel — članic IARA — dobilo veliko število nemških tovarov in drugih objektov.

Zal tu stvari ne stoje ravno najboljše, Čeke in duh krimskih in potsdamskih sklepov niso tisti činitelji, ki bi bili za nekatere odločujoče sile mednarodni pri izvajanju nemškega reparacijskega načrta.

Medzaveznikiška agencija za reparacije v Bruslju je deset mesecev po svoji ustanovitvi razdelila med dežele članice šele 26 tovarov, deloma v celoti, deloma pa poškodovanih ali pomanjkljivih. To dejstvo je jasno in očitno in samo po sebi dovolj zgovorno. Če vzamemo pri našem računu v poštev vse industrijske naprave, torej tudi tiste, glede katerih je razdelitev že opravljena, in tiste, katerih razdelitev je še v teku, potem dobimo skupno vrednost 250 milijonov predvojnih nemških mark ali približno 3 milijarde dolarjev iz leta 1938, pri čemer računamo 15 dolarjev za eno marko. To je vrednost vseh nemških industrijskih naprav, ki so bile doslej stavljene na razpolago za reparacije iz zapadne

IZ DANAŠNJE ŠTEVILKE:

Poročilo delegata vlade FLKJ dr. Mladena Ivekoviča o vprašanju reparacij. Varnostni svet ustanovil komisijo za proučevanje položaja v severni Grčiji. Krajevnim sindikalnim svetom smo posvečali premalo pozornosti — Julijska krajina. — Fizikultura.

Nemčije v korist deželam, ki so članice IARA. Pri tem ne smemo pozabiti na dejstvo, da glede velikanskega odstotka vseh razpoložljivih naprav ni

stavila zahteve niti ena sama izmed 18 dežel članic, tako da bo vrednost dodeljenih industrijskih naprav mnogo manjša.

Kaj je Jugoslavija doslej prejela na račun nemških reparacij

Kot odgovor na stavljena vprašanja skupine ljudskih poslancev navajam podatke o tem, kaj je doslej prejela Jugoslavija na račun nemških reparacij:

1. Prva reparacijska dajatev, ki je bila dodeljena vsem deželam, članicam IARA, so bile nemške trgovske ladje za pomorsko plostvo, katerih tonaža znaša nekaj nad 700.000 tito rgt. ton v skupni vrednosti približno 220 milijonov nemških predvojnih mark. Po sklepih pariškega sporazuma glede reparacij so dodeljevali trgovsko brodogoj v razmerju z odstotkom izgub posameznih dežel nasproti globalno izglubljeni tonaži v vojni proti Nemčiji. Od skupne izgube 255 milijonov tito rgt. ton je Jugoslavija izkazala izgubo nad 200.000 ton ali približno 6% celotne vsote tonaže. Njen odstotek so določili z 0,86%, kar pomeni, da je od razpoložljivih približno 700.000 tito rgt. ton odpadlo nanjo nekaj nad 6000 ton. Ta nepravilni princip, ki pri dodeljevanju ladij ni upošteval relativno visokih izgub malih dežel v brodogoj, je bil v prid ravno velikim pomorskim silam, ki so kljub svojim visokim izgubam izšle iz vojne z močnim trgovskim brodogojem, nekatere pa so ga celo povečale.

Tako razpolaga danes Velika Britanija s 24 milijoni tito rgt. ton brodogoja in toliko je približno imela tudi pred vojno. ZDA so imele pred vojno 12 milijonov tito rgt. ton, danes pa razpolagajo z brodogojem nad 50 milijonov tito rgt. ton. In vendar je Velika Britanija udeležena s 46% pri razdelitvi relativno majhne tonaže razpoložljivega nemškega trgovskega brodogoja. ZDA, ki so med vojno povečale svoje brodogoje za 12 milijonov in s tem dosegle nad 50 milijonov tito rgt. ton, so udeležene pri tej razdelitvi s 17,82%!

Toda to še ni vse. Ko bi bila naša vlada morala prevzeti štiri ladje, ki so jih bili dodelili Jugoslaviji, se je pokazalo, da je samo ena od teh ladij sposobna za prevzem. Pokazalo se je namreč, da ena od teh ladij sploh ne obstoji, da druga ladja ni namenjena za pomorsko plostvo, ampak za rečno, in da je tretja ladja tako zelo poškodovana in izrabljena, da bi stroški za popravila presegali samo vrednost ladje.

Čisto razumljivo je, da Jugoslavija ne more biti zadovoljna s takimi metodami izpolnjevanja medzaveznikiških dogovorov in da bo njena delegacija zahtevala striktno in pošteno izročitev njene kvote v celoti!

2. Drugo skupino reparacijskih objektov, ki jih je imela medzaveznikiška agencija za reparacije doslej na razpolago za razdelitev in glede katerih je razdelitev že končana, sestavlja omenjenih 26 tovarov. Gre izključno za tovarne kovinske in mehanične proizvodnje. Čeprav tovarne in naprave, ki so bile dodeljene Jugoslaviji, še od daleč ne predstavljajo tiste vrednosti, ki bi jo naša dežela do danes bila morala prejeti, če bi bile okupacijske sile v zapadni Nemčiji striktno izvajale reparacijski načrt, je bila vendar pri tej razdelitvi za nas nekoliko ugodnejša situacija kakor pri prevzemu ladij. Tako je naša dežela prejela okrog 23% skupne vrednosti razdeljenih industrijskih naprav s prve IARA liste, na kateri je bilo 12 tovarov, in okrog 28% vrednosti dodeljenih naprav z druge liste,

na kateri je bilo 14 tovarov. V nemških predvojnih markah znaša to skupaj okrog 16 milijonov RM ali okrog 240 milijonov dinarjev, pri čemer računamo 15 dinarjev za eno marko. Omenjene višje odstotke udeležbe Jugoslavije pri razdelitvi teh 26 tovarov je izvajala naša delegacija pred skupščino IARA z vztrajnim prizadevanjem za načelo, da dobe dežele, ki so prejele malo vrednost ali pa sploh nikake v ladjah, za nagrado v industrijskih napravah. Na ta način so dodelili naši deželi sledeče tovarne oziroma industrijske naprave:

a) tovarna strojev za orodje Schiess-Reichholz iz Düsseldorfa (v celoti); b) 80% naprav tovarne za naboje Hanseatische Kettenwerke pri Hamburgu; c) iz podjetja Haniel in Lörig v Düsseldorfu kovačnica, fizikalne in kemične laboratorije ter vrsto drugih naprav in strojev; d) malo tovarno Stuehrrohr Fabrik, ki je pred vojno izdelovala pohištvo iz upognjene kovine, med vojno pa dele municije; e) iz dveh tovarov avtomobilskih motorjev BMW okrog 2800 strojev in drugih objektov; od tega 700 orodnih strojev; f) iz več drugih tovarov določeno število raznih naprav za delavnice meril, aparatov za raziskovanje materiala itd.; g) tovarno za lahko orožje, puške, lahke strojne in pištole Metallwerke iz Hamburga (v celoti).

Demoniranje in prevoz teh tovarov ter naprav v našo državo je že v teku in bi moralo biti v petih do šestih mesecih že vse na določenih mestih znotraj naših meja.

V približnem roku prihodnjih dveh mesecev naj bi IARA razdelila naprave iz nadaljnjih 67 nemških tovarov, za katere ima liste že v rokah.

Po večini so to tovarne za vojno proizvodnjo, iz katerih se daje na razpolago veliko število posameznih strojev. Razen tega predvideva poseben britanski načrt razdelitev najrazličnejših strojev v vrednosti 70 milijonov RM, nek drug francoski načrt pa nadaljnjo razdelitev strojev v vrednosti 15 milijonov RM. Vsega skupaj bo v približnem roku meseca dni razdeljeno med dežele, ki so članice IARA, nadaljnjih naprav v vrednosti okrog 1800 milijonov RM. Kakor vidimo, je dosedanja vrednost naprav, namenjenih deželam članicam IARA, za res neznatna v primeri s silnim arzenalom nemške industrije, ki naj bi bila v duhu potsdamskih sklepov demontrirana in stavljena na razpolago za reparacije.

Kakor znano, je minister za zunanje zadeve ZSSR Molotov (v dvorani prično navdušeno ploskali) že večkrat poudarjal na sejah Sveta ministrov za zunanje zadeve v Parizu, da je velika trojica v Jalti predvidevala vsoto 20 milijard dolarjev nemških reparacij. Od tega je bilo 10 milijard predvideno za ZSSR, 10 milijard pa za druge zaveznikiške dežele. To pomeni, da vrednost doslej določenih objektov za reparacije v korist dežel članic IARA ne znaša niti 1% tega, kar so predvidevali v Jalti.

Ali je za tako stanje odgovorna medzaveznikiška agencija za reparacije v Bruslju? Ne, ona za tako stanje ni odgovorna, ker je njena glavna naloga razdelitev, in sicer razdelitev tistih reparacijskih objektov med svoje članice, ki jih ji stavi na razpoložanje kontrolni svet v Berlinu. Ali se je IARA vedno držala načel pravične razdelitve, o tem nam nekaj pove primer dodelitve ladij naši državi.

Anglo-ameriška politika v reparacijskem problemu Nemčije

Toda kontrolni svet v Berlinu je v prvi vrsti odgovoren za izvajanje reparacijskih sklepov potsdamске konference. Ker pa sami poveljniki zapadnih okupacijskih con Nemčije (to je britanske, ameriške in francoske cone) odločujejo, katere tovarne bodo v okviru dovoljenega nivoja nemške industrije predlagali kontrolnemu svetu za demoniranje, so na koncu koncev za tako stanje odgovorne tri okupacijske sile zapadne Nemčije. Pokazalo se je namreč neposredno po podpisu potsdamске deklaracije, da obstoje v Angliji in Ameriki zelo vplivni finančni krogi, ki nasprotujejo izvršitvi reparacijskega načrta, kakor ga je določila potsdamška deklaracija. Posledice take politike so danes očitne. Od politike, ki jo izvajajo okupacijske sile zapadne Nemčije in ki jo bodo v prihodnje izvajale glede vprašanja gospodarske razorožitve, organiziranja tako imenovanega pacifiističnega gospodarstva življenja Nemčije, denacifikacije in zmanjšanja nivoja nemške industrije (po sklepih kontrolnega sveta pride v poštev zmanjšanje na približno 50%), od te politike zavisi ne samo

vprašanje zavarovanja evropskih narodov pred novim napadom Nemčije, ampak tudi vprašanje realiziranja reparacijskih dajatev.

V odgovoru na vprašanja, ki so jih dali ministru industrije, moramo videti, kako se ta in taka politika naših zapadnih zaveznikov konkretno kaže v reparacijskem problemu Nemčije.

Dejstvo je, da mi še danes, 17 mesecev po podpisu potsdamске deklaracije in 10 mesecev po ustanovitvi medzaveznikiške agencije za reparacije, ne vemo ne za število, ne za vrednost industrijskih naprav, ki bodo dane na razpolago za reparacije iz zapadnih con Nemčije. Potsdamška deklaracija je določila kot zadnji rok za ugotavljanje množine te reparacijske mase 2. februar 1946. To je ena izmed prvih potsdamskih reparacijskih odredb, ki jih naši zapadni zavezniki niso spoštovali. Iz nje izvira cela vrsta postopkov, ki vsi skupaj tvorijo popolnoma določeno reparacijsko politiko, ki je iz temelja v nasprotju z dosedanjimi medzaveznikiškimi dogovori glede

(Nadaljevanje na 2. strani)

POROČILO DELEGATA VLADE FLRJ DR. MLADENA IVEKOVIČA O VPRAŠANJU REPARACIJ

(Nadaljevanje s 1. strani)

de izpolnitve reparacijskega načrta, glede gospodarske razorožitve Nemčije, glede mišljenja nemškega vojnega potenciala itd.

V tem oziru se torej stanje ni prav nič izpremenilo po izjavi, ki jo je dal v imenu vlade FLRJ dne 7. julija t. l. generalni vodni sekretar tov. Mitar Bakic, ni se spremenila v bistvu tista generalna reparacijska linija zapadnih con Nemčije, ki jo je naša vlada v besedah generalnega sekretarja dokumentirano kritizirala in obsodila.

Vse prizadevanje vlade FLRJ v reparacijskem vprašanju Nemčije je slo doslej za tem, da bi se striktno izvajali reparacijski sklepi krimske in potsdamske konference in v nujni zvezi s tem tudi sklepi pariške konference o reparacijah. V tej smeri je delovala tudi naša delegacija pri medzavezniški agenciji za reparacije v Bruslju. Po navodilih vlade FLRJ je naša delegacija v Bruslju ostro kritizirala politiko nekaterih angloameriških krogov, ki že več mesecev nazaj posvečajo več pozornosti obnovi in dvigavanju nemškega gospodarstva, kakor pa obnovi zavezniških dežel, ki jih je nemška vojna sila opustošila in oropala. Človek bi rekel, da Angleži in Američani žele, da bi zavezniške dežele plačale Nemčiji reparacije kot nagrado za njeno vojno politiko.

Politika odlašanja izpolnitve reparacijskega načrta dejansko ni starejša od nekaj mesecev in te politike ne opredeljujejo nekakšna neresena vprašanja »ekonomske enotnosti« Nemčije, kot bi to radi prikazali naši angloameriški zavezniki. Ta tako razvpita ekonomska enotnost Nemčije, katere potrebi sploh nihče ne ugovarja, torej tudi Sovjetska zveza ne, služi danes določenim krogom v Londonu in Washingtonu za malo prepričevalen izgovor, da bi se preprečila izpolnitev potsdamskega reparacijskega načrta. Politika, ki ima namen ohraniti nemški nivo industrije in ovirati reparacijske dajatve, izhaja dejansko že od samega dneva podpisa potsdamske deklaracije, torej iz časa, ko še ni bilo zatrtjevanega spora o nemški ekonomski enotnosti.

To pa je tisto, kar nam mora delati največ skrbi, ker vse bolj vidujemo, da gredo gotovi vplivni krogi v Angliji in Ameriki čim dalje bolj odločno po stopinjah versailleske reparacijske politike, ki je omogočila in favorizirala razvoj in kreditiranje nemške industrije, kar je končno pripeljalo do ponovne oborožitve Nemčije. Gospod Morgenthau, bivši Rooseveltov finančni minister, je že v oktobru 1945 izjavil tole:

»Med gospodarskimi svetovalci generala Eisenhowerja so osebe, ki so povezane z družbi — lastniki nemških tovarn — in ki jim je iz finančnih razlogov na tem, da se obnovi nemška industrija.«

Berlinski dopisnik »New York Timesa« Daniel je v isti stvari že 9. oktobra 1945 pisal takole:

»Gospodarski svetovalci ameriških okupacijskih oblastev so mnenja, da je zelo težko, morda pa tudi nemogoče uresničiti potsdamske sklepe o reparacijah in o gospodarski razorožitvi Nemčije. Mnenja so, da mora vojna Nemčija ohraniti svojo zunanjo trgovino v predvojnem obsegu.«

Kakor vidimo, je politika, o kateri se tu govori, obstajala že zdavnaj po prejšnji, kakor je bilo postavljeno na dnevni red baje sporno vprašanje ekonomske enotnosti Nemčije, ki je naenkrat postalo vsemočeren argument Londona in Washingtona v namenu, da bi se doseglo to, kar so ameriški gospodarski »svetovalci« predlagali že nekaj tednov po podpisu potsdamske deklaracije.

Angleški in ameriški finančni krogi so začeli prav kmalu po podpisu potsdamske deklaracije voditi živahno kampanjo za visoko produkcijo nemškega jekla. Poudariti je treba, da je proizvodnja jekla na veliko odločilna za celotno orientacijo gospodarskega razvoja vojne Nemčije, ker tvori bazo industrije. Leta 1932 je Nemčija proizvajala 5 in pol milijona ton jekla. Od te množine je porabila 3 in pol milijona ton zase. Sovjetska zveza je predlagala za povojno Nemčijo kapaciteto 3 milijonov ton jekla, ZDA 9 milijonov, Angleži pa so zahtevali 11 milijonov. Kontrolni svet v Berlinu je najprej določil kapaciteto 5 milijonov, kar bi popolnoma zadostovalo, za tako imenovane pacifistične potrebe Nemčije. Po trdovratni kampanji angloameriških finančnih krogov, ki sta jo podpirala zlasti reviji »Economist« in »Times«, so povišali kapaciteto proizvodnje jekla v Nemčiji na 7 in pol milijona ton. Toda v novejšem času postaja kampanja za nadaljnje povečanje proizvodnje nemškega jekla v Angliji in Ameriki zopet močnejša. Povečala naj bi se na 11 do 12 milijonov ton.

Ni torej prav nič čudno, če v evropskem in ameriškem tisku, ki pripada velikemu kapitalu, skoraj vsak dan izhajajo članki, ki odkrito zastopajo tezo, da bi bilo treba popolnoma ali pa skoro popolnoma črtati nemške reparacije v korist nemški gospodarski renesansi.

»Reparacijska politika, kakor so jo doslej izvajali (1),« piše londonski »Times« dne 18. oktobra 1946, »je bila zmotna. Prenehati je treba z vsakršnim masovnim demonstiranjem nemške industrije. To, kar rabi Nemčija, če naj obstaja na zoženem ozemlju, je povečanje, ne pa omejitev njene industrije.«

Veliki angleško-ameriški listi, mimogrede rečeno, v tem primeru niso samo nosilci želja in naklonov neklih finančnih

krogov, temveč interpretirajo in opravčujejo uradno politiko Velike Britanije in ZDA »na mestu«, v Nemčiji.

London in Washington sta izdelala velik skupni načrt o fuziji in skupnem financiranju vseh okupacijskih con, kar je prav za prav načrt o financiranju nemške industrije in gospodarstva sploh. V ameriško cono je prispela nedavno delegacija velike ameriške finančne ustanove »Reconstruction Finance Corporation«, ki je dajala doslej kredite samo v ZDA. Delegacija naj bi proučila možnost financiranja nemškega izvoza in industrije. Prvi kredit, ki ga je doslej odobrila omenjena korporacija nemški industriji, znaša okrog 8 milijonov dolarjev. Angleško-ameriški načrt, ki naj bi se uveljavljal od 1. januarja 1947 v dveh okupacijskih conah Nemčije, predvideva vpostavitve tako imenovanega nemškega gospodarstva ravnotežja v roku treh let s pomočjo financiranja in kreditiranja nemške industrije. Angleži in Američani predvidevajo investicije v znesku 1 milijarde dolarjev za usposabljanje nemške industrije njihovih con. Toda angleška revija »Economist« že piše, da bosta potrebni najmanj dve milijardi. Krenili so torej s polno paro po poti izdatnega kreditiranja in financiranja nemške industrije. Jasno je, in to potrjujejo tudi zagovorniki nemške ekonomske obnove, da je ta načrt nezdržljiv tudi z načrtom Jalte in Potsdama o ekonomski razorožitvi Nemčije. Ni torej nič čudnega, da lahko ameriški senator Connally, vnet pristaša »nemške renesanse«, v okviru te in take politike izjavi, da mora Nemčija obdržati svojo ekonomsko premoč v Evropi. Vsa demokratska javnost zapada je ogorčeno obsodila to Connallyjevo izjavo, češ da je nezaljšana. Toda ta izjava v polni meri ustreza smernicam tiste politike, ki se dejansko uveljavlja v ameriški in angleški coni.

Ni torej nič čudnega, da voditelj nemške socialno demokratske stranke v zapadnih okupacijskih conah Schumacher na uradnih sprejemih v Londonu lahko zdaj daje merodajne izjave in prireja predavanja, na katerih Angležem na precej predrzen način »solli pamet« o tem, da je v interesu vsega sveta, da Nemčija obdrži svojo ekonomsko moč. Zelo značilno je, da je ta Schumacher oznanjal po Angliji čisto sovinitvene ideje o nemškem ekonomskem in političnem prerojenju, in sicer prav v času, ko sta London in Washington sklepala sporazum o skupnem financiranju svojih con.

Ta politika nemškega gospodarstva dvigovanja nad raven potreb njenega mirnodobnega življenja se ujema z odnosom zapadnih okupacijskih sil do nemških trustov in koncernov. Ti niso uničeni, kakor predpisujejo določbe potsdamske deklaracije. Žive pod različnimi novimi imeni in povezani so finančno s trusti in korporacijami v raznih zavezniških in

tako imenovanih nevtralnih deželah. Mnogo je hitlerjevcev, ki še danes zavzemajo komandne položaje v nemški industriji. Predsednik tako imenovane bavarske vlade Hegner je lahko pred meseci izjavil, da je samo na Bavarskem v industriji in trgovini še okrog 450.000 hitlerjevcev. Naša delegacija pri medzavezniški agenciji za reparacije je predložila njeni skupščini celo vrsto primerov podpiranja nemških trustov in koncernov v zapadnih okupacijskih conah ter tudi pri tej priložnosti poudarila, da ses potsdamski sklepi ne izpolnjujejo.

Cilj te politike financiranja in kreditiranja nemške industrije in gospodarstva sploh ni, da bi se Nemčija gospodarsko in politično osamosvojila. Nasprotno, ta politika gre za tem, da bi postalo nemško gospodarstvo povsem odvisno od angleško-ameriških trustov, ta politika gre za tem, da bi Nemčijo spremenili v dominijon. To ni pot ekonomske osamosvojitve Nemčije, temveč pot ekonomskega zasvojevanja v korist velikega kapitala Anglije in Amerike.

Prov. golovo ni na primer naključje, da so akcije močnega nemškega trusta »I. G. Farbenindustrie« že v začetku letošnjega leta na borzah v Frankfurtu in Hamburgu v vrednosti poskočile, čeprav so nekatere tovarne tega trusta demonstirane.

»I. G. Farbenindustrie« se je na primer posrečilo, da je ohranila svoje interese v Španiji. Tako še vedno kontrolira »Unicilor« ter vso kemično in farmacevtsko industrijo v Španiji. Mnoge nemške tvrdke so prenešene in kamuflirane v Španiji, kjer imajo komandne položaje teh tvrdk v rokah hitlerjevcev.

Agenti težke industrije so napeli vse sile, da bi obdržali nemško sodelovanje v velikih mednarodnih industrijskih tvrdkah v nekaterih zavezniških deželah. Tako si agenti hitlerjevske Nemčije prizadevajo, da bi ohranili kontrolo nad nekimi osnovnimi surovinami in da bi obdržali dokaj močno industrijo v odvisnosti od Nemčije.

Iz tega nastaja za zavezniške dežele zahteva, da se energično zasežejo nemška dobroimetja v inozemstvu, pa naj bodo kjer koli, ker so tudi ta dobroimetja sestavni del nemškega vojnega potenciala in morajo biti razdeljena na račun reparacij med dežele, ki so bile žrtve nemške agresije. To velja tudi za tako imenovane nevtralne dežele, kjer je bilo storjeno doslej najmanj, da bi se ta dobroimetja zasegla in kjer so zavzele kamuflaže, kakor vse kaže, velik obseg. Naša dežela je v veliki meri zainteresirana na čim hitrejši likvidaciji nemških dobroimetij v inozemstvu, ker je po velikosti svoje kvote v kategoriji A četrti dežela po vrsti med deželami članicami IARA-e in ker nemška dobroimetja na našem ozemlju razmeroma niso velika.

Za točno in dosledno izpolnjevanje krimskih in potsdamskih sklepov

Kar se tiče nemške tekoče proizvodnje, ki mora biti deloma tudi dana na razpolago za reparacije, je to vprašanje, ki ga naši angleško-ameriški zavezniki doslej niso hoteli obravnavati. To njihovo stališče bo treba v interesu vseh zavezniških dežel revidirati. Toda revizija ne more biti v korist »renesanse« nemške industrijske moči, čeprav bi ljudje kova senatorja Connallyja in njemu podobnih to hoteli. Mi vemo, da okupacijske sile zapadne Nemčije že zdaj uporabljajo nemško tekočo proizvodnjo za kritje potreb svoje industrije, svoje trošnje in izvoza. Kar pa se tiče nemškega premoega, je njegova potrošnja v skladu z načrtom »nemške ekonomske renesanse« v ogromnem odstotku namenjena nemški industriji. Vprašujemo se, zakaj se ena izmed najštevilnejših ležišč visoko kaloričnega premoega v nemškem Porurju ne izkorišča za reparacijske dajatve, temveč morajo razne zavezniške dežele, ki imajo pravico do nemških reparacij plačevati premoeg v dolarjih in funtih, v kolikor sploh lahko dobe nekaj premoega.

Zastopnik angleških okupacijskih oblastí v Nemčiji Cecil Weir je te dni izjavil, da bo 83% poruškega premoega namenjenega za nemško industrijo, 17% pa za izvoz. Pri tem je poudaril, da niti en gram premoega ne bo izvožen na račun reparacij. Tako politika posebno težko prizadene Francijo, katere industrija je odvisna od poruškega premoega. Vse to je zelo važno in težko. Ni treba posebej poudarjati, da eta jeklo in premoeg osnovna produkta za razvoj težke industrije.

Predalec bi zašil, če bi se spuščali v podrobnosti. Neke druge precej znane prakse okupacijskih oblastí treh zapadnih con Nemčije. Gre za vprašanje nezakonitega odnašanja industrijskih instalacij iz Nemčije po okupacijskih oblastih. Vlada FLRJ je izjavila generalnega sekretarja Mitra Balicica protestirala pred mednarodno javnostjo proti ugotovljenim številnim primerom odnašanja strojev in drugih instalacij iz nemških tovarn v Francijo, Anglijo in Ameriko. Naša delegacija v Bruslju je na sejah skupščine IARA-e naštevala konkretne primere takega odnašanja iz vseh treh con, ki je zavzelo ponekod zelo velik obseg. Prav tako je naša vojaška misija v Berlinu vložila pri Kontrolnem svetu dve dokumentarni noti v isti zadevi.

Kolikor vemo, ni to rodilo doslej še nobenega uspeha. In vendar pomeni to in tako odnašanje skrajno samovoljno reševanje vprašanja reparacij za okupacijske sile v škodo vseh drugih zavezniških dežel. Če je točno, kar poroča »Courrier de Genève« 7. oktobra t. l., da je bilo samo iz ene okupacijske cone doslej odpeljanih 15—20.000 strojev, ki niso vpisani v reparacijsko kvoto, potem res lahko vidimo, kako daleč lahko pridemo če nekateri naši zapadni zavezniki ne izpolnjujejo mednarodnih sklepov.

Prístejno temu množično odvažanje

demške tehnične dokumentacije industrijskih načrtov, skic, procesov proizvodnje in patentov ter njihovo izkoriščanje po velikih industrijah vseh zapadnih industrijskih sil, v čemer prednjačijo Američani, pristojno nadalje to, da je celá vrsta industrijskih podjetij v Nemčiji izpostavljena vsakodnevnomu ropanju in tatvinam, ker niso vozaško zastražena, in da propadajo milijardne vrednosti v instalacijah na dežju in snegu, ker okupacijske oblasti ne posvečajo dovolj pozornosti ohranitvi strojev v poškodovanih tvornicah — pa bomo dobili dokaj točno sliko pravega stanja zapadnih okupacijskih oblastí con Nemčije, v kolikor se nanaša to na vprašanje reparacij.

Na mnogih sejah skupščine medzavezniške agencije za reparacije v Bruslju so se vodile na iniciativo jugoslovanske delegacije obširne in živahne diskusije o pomoči okupacijskih sil zapadne Nemčije, ki sem jo v temu domu opisal samo v najkrajših potezah. Videč, da vprašanje neizpolnjevanja načrta o reparacijah in druga vprašanja o reparacijski politiki ne morejo biti urejena v okviru same agencije, je naša delegacija od prvega dne zahtevala, naj IARA predloži ves problem kompetentnemu forumu Združenih narodov, ki naj uredi ne samo vprašanje nemških reparacij, temveč sploh vprašanje o bodoči ureditvi in bodočih odnosih Nemčije. Čeprav so se neke delegacije na skupščini IARA-e do kraja upirale tej akciji, je skupščina vendar, na iniciativo naše delegacije 8. oktobra t. l. torej v času, ko je še zasedala pariška mirovna konferenca sprejela resolucijo, s katero izraža svoje nezadovoljstvo zaradi neizpolnjevanja načrta o reparacijah v smislu sklepov v Jalti in Potsdamu, zahtevajoč, da pride to vprašanje na dnevni red prve prihodnje seje Sveta zunanjih ministrov (štirih ministrov). Resolucija je bila po redni poti poslana štirim ministrom in cela vrsta vlad, zastopanih v IARA tako tudi vlada FLRJ je po diplomatski poti podprla resolucijo pri vladah štirih velikih zavezniških sil.

Tako je zdaj samo vprašanje bodočega delovanja medzavezniške agencije za reparacije, ki je njen obstoj pogojno vezan na izpolnjevanje reparacijskih klavzul Jalte in Potsdama in obravnavanju pred Svetom zunanjih ministrov skupaj z vprašanjem bodočega statuta Nemčije, ki je z reparacijskim vprašanjem nerazdružljivo povezano. Mi zahtevamo, da se reši to vprašanje pravilno v interesu obnove opustošenih zavezniških dežel, v interesu delne odškodnine za strašna opustošenja nacionalnih dobrin po okupatorju v naši rodni deželi v interesu bodočega miru med narodi.

Tovariši ljudski poslanci! Videli ste, da je dobila naša dežela na račun nemških reparacij samo majhno število nekaterih važnih industrijskih instalacij iz neznatne množine, ki je bila doslej dana na razpolago za reparacije. Nekatere iz-

Zasedanje Varnostnega sveta

Varnostni svet ustanovil komisijo za proučevanje položaja v severni Grčiji in vzdolž meje proti Albaniji, Jugoslaviji in Bolgariji

New York, 22. dec. Tass poroča: Varnostni svet je na seji dne 19. decembra soglasno sklenil, da ustanovi komisijo za proučevanje položaja v severni Grčiji vzdolž meje proti Albaniji, Bolgariji in Jugoslaviji. V komisijo bo vstopil po en predstavnik vsake države — članice Varnostnega sveta iz njegove sestave za za leto 1947.

Ko je Varnostni svet vnesel določene popravke, je sprejel resolucijo, ki jo je predložil delegat ZDA Johnson. Ob priložnosti se je izjavil jugoslovanski veleposlanik Kusanović (njegov govor smo objavili v včerajšnji številki), da načrt resolucije, ki so jo predložile ZDA, zahteva določene izpremembe, da bi se uspešno dosegel cilj. Pokazal je na to, da mora komisija ugotoviti vzroke državljanske vojne na ozemlju Grčije, ne pa samo, da izvede preiskavo v zvezi z obmejnimi incidenti.

Nato je izjavil predstavnik Albanije Kapo, da mora Varnostni svet tudi priložnosti poročilo, ki ga je dostavila albanska delegacija generalnemu sekretarju Organizacije ZN Trygve Lieu dne 6. dec. 1946, v katerem je naveden spisek 21 incidentov na grško albanski meji v času od 10. septembra do 20. novembra 1946.

Nato je govoril delegat ZSSR Gromiko, »že samo dejstvo«, je rekel Gromiko — »da se majhna balkanska dežela Grčija že tretjič v dobi enega leta pojavlja pred Varnostnim svetom, mora prepričati člane Varnostnega sveta, da moramo iskati globlje vzroke grškega problema v sami Grčiji.«

Gromiko je izjavil, da Caldarisova vlada poskuša odvrniti pozornost Varnostnega sveta od dogodkov v Grčiji in iznaša neobstoječe razloge, obtožujoč sosedo. Gromiko se je skliceval na uradna poročila, da so grška letala večkrat prekršila meje nasproti Albaniji, Bolgariji in Jugoslaviji in izjavil, da ne samo grška letala, temveč cele formacije grških oboroženih sil sistematično kršijo meje. Grška politika proti Albaniji je ostala v glavnem še nadalje agresivna celo potem, ko je Varnostni svet razpravljal o ukrajinski izjavi v zvezi z grško. Grški sosedo so tudi danes žrtve sovražnih akcij.

Gromiko je pozval Varnostni svet, naj zaslusli mnenje grškega naroda in demokratskih elementov, da bi se seznanil s stvarnim položajem. Gromiko je izjavil, da je pritožba grške vlade brezpredmetna in da je poizkus grškega ministrskega predsednika Tsaldarisa, da položaj, ustvarjen v Grčiji, pripiseva akcijam sosednih držav, neprepričljiv in neosnovan in je po mnenju sovjetskega delegata obsojen na neuspeh. Gromiko je poudaril, da pri tem ni protu ustanovitvi komisije, ki jo je predlagal delegat ZDA ter je izrazil upanje, da bodo rezultati preiskav, ki jih bodo izvršile komisije pomagali Varnostnemu svetu, da dobi jasno in pravilno predstavlo o položaju v Grčiji.

Varnostni svet je po govoru kitajske-

Demokratska armada v boju proti monarhofašistom

Atene, 22. decembra. V poročilih o bojih v Grčiji, poroča AFP, da se v Tesaliji, na Olimpu, v področju Kilikisa in drugih mestih severne Grčije in zahodne Trakije vodijo borbe med enotami demokratske armade in monarhofašističnimi silami.

Reuter poroča, da se v bližini Dramed vodijo borbe med enotami demo-

ga delegata Kuo Tai Čia in govoru angleškega delegata Cadogana in drugih, soglasno sprejel naslednjo resolucijo:

Ker so predložene Varnostnemu svetu pismene in ustne izjave grške, jugoslovanske, albanske in bolgarske vlade ob priložni nemirne situacije v severni Grčiji, vzdolž meje med Grčijo na eni ter Albanijo, Bolgarijo in Jugoslavijo na drugi strani, je potrebno, po mišljenju Sveta, preden bi se naj izvedli kakršni koli zaključki o problemih, ki so s tem v zvezi, proučiti sedanjí položaj. Na podlagi tega je sklenjeno: Da Varnostni svet na osnovi čl. 34 Ustanovne listine ustanovi komisijo za proučevanje in ugotavljanje dejstev, ki so v zvezi z navedenimi prekršitvami meje med Grčijo na eni ter Albanijo, Jugoslavijo in Bolgarijo na drugi strani.

V to komisijo bo vstopil po en predstavnik vsakega člana Varnostnega sveta iz njegove sestave za leto 1947.

Komisija bo odposlana na kraj preiskovanja najkasneje 15. januarja 1947, leta in bo predložila Varn. svetu v najkrajšem možnem roku referat o dejstvih ugotovljenih na osnovi njenih preiskav. Komisija bo predložila prehodni referat Varnostnemu svetu, če bo smatrala za potrebno, ali pa na zahtevo Varnostnega sveta.

Komisija bo imela pravico izvrševati svoje preiskave v severni Grčiji in v takšnih mestih in drugih delih Grčije, Albanije, Bolgarije in Jugoslavije, ki morajo biti po mišljenju komisije obsežna v njenih preiskavah, da bi se ugotovili vzroki in značaj omenjenih prekršitev in neredov na meji. Komisija bo imela pravico posecati predstavnike vlad in posameznih oseb v teh državah, prav tako pa tudi izkoristiti druge vires, ki jih smatra za potrebne, da bi dobila obvestila v zvezi s preiskavami.

Varnostni svet prosi generalnega sekretarja, naj vzpostavi zvezo z odgovarjajočimi oblastmi omenjenih držav, da bi se pripomoglo komisiji izvrševati preiskavo v teh državah.

Vsak predstavnik v komisiji mora imeti pravico izbire posebnega oseba poleg sebeja, ki ga bo generalni sekretar na zahtevo Varnostnega sveta, dodelil komisiji kot neobhodno za čimprejšnjo izvršitev njenih nalog.

Po en predstavnik vlad Grčije, Albanije, Bolgarije in Jugoslavije naj bo pozvan, da pomaga pri delu komisije v smislu vzdrževanja zveze.

Komisiji se priporoča, da napravi predloge, ki jih bo smatrala za potrebne, da bi se izognili ponavljanju kršitev meje in nemirom v teh področjih.

OBSODBA GESTAPOVSKIH ZLOČINCEV

Beograd, 22. decembra. Tanjug. Vojaško sodišče za mesto Beograd je izrekli danes obsodbo nad nemškimi vojaškimi zločinci, ki so kot funkcionarji gestapa v Srbiji krivi za smrt 150.000 ljudi v času okupacije.

Na smrt z obsojenjem so obsojeni: dr. Wilhelm Fuchs, polkovnik SS policije, Hans Helm, šef SS policije, Friedrich Polte, podpolkovnik SS policije, Ludwig Teichmann, major SS policije, Ernest Weimann, major SS policije, August Meissner, voditelj SS in policijski general, Josef Sep Hahn, SS Scharführer, Josef Eckert, Sturm scharführer SS in Richard Kaserer, Oberführer in policijski polkovnik.

med teh instalacij, kakor je primer s tvornico, ki izdeluje stružnice ali z določenim številom posebnih strojev iz znane nemške tovarne BMW, bodo nedvomno pomenile prispevek za izpolnitev našega načrta v obnovi. Toda vse to je daleč od tiste reparacijske vsote, ki jo predvidevajo sporazumi v Potsdamu in Jalti. Če ne štejemo raznih drugih instalacij, je bilo v Jugoslaviji doslej dodeljenih okrog 3000 različnih stružnic. Verjetno je, da bomo dobili v prihodnjih 40—50 dneh iz tvornic, ki jih je Kontrolni svet že dodelil Medzavezniški agenciji za reparacije v Bruslju, še en ali dva tisoč stružnic. Toda vse to je šele povsem neznan del tistega, kar bi morala dobiti naša dežela na račun reparacij iz Nemčije.

V okviru Medzavezniške agencije za reparacije v Bruslju se je od časa do časa govorilo približno o 2000 tovarnah, ki naj bi bile dane na račun reparacij iz zapadnih con Nemčije. Od teh naj bi bilo 1500 dodeljenih deželam članicam IARA-e. Kljub temu, da omenjeno število tovarn ne ustreza smernicam Jalte in Potsdama — po njih bi morali biti večje — se naši narodi zavedajo, kaj bi pomenilo za obnovo in nadaljnji ekonomski razvoj naše dežele okrog 130 nemških tovarn z desetstično stružnic in dragocenih instalacij, ko bi začele obrato-

kratične armade in monarhofašističnimi silami, v katerih so sile demokratske armade ujele 14 vojakov — inženircev. Po poročilu agencije Associated Press so se znova pričele v bližini mesta Diskati na planini Kasiji, ki leži med Kozano in Trikalu, zelo ogorčene borbe med demokratsko armado in monarhofašističnimi enotami. 600 pripadnikov demokratske armade je napadlo monarhofašistično garnizijo v mestu Diskati, ki so se po izvršeni nalogi umaknili.

Na kazen z ustrelitvijo so obsojeni: Fritz Müller, kapetan SS policije, Hermann Meller, polkovnik zaščitne policije, Thomas Pfeiffer, SS Oberscharführer, Karl Reitz, major zaščitne policije, Paul Fenssreiber, major zaščitne policije, Albert Tenesen, kapetan zaščitne policije, Heinrich Hohrmann, nemški carinski inspektor, Hermann Maudanz, nemški carinski sekretar in Alois Grenz, Obersturmführer.

Na robijo 20 let so obsojeni: Paul Ilte, radiotelegrafist gestapa in Walter Höring, policijski inspektor. Na kazen robije 5 let je obsojen Ernest Westerberg, polkovnik nemške vojske.

vati v rokah naših delavcev v borbi za izpolnitev našega petletnega načrta.

Zato nikoli ne bo dovolj poudarjeno, kako veliko važnost je treba pripisovati striktnemu izpolnjevanju reparacijskega načrta.

Zato je v našem interesu, da storimo vse, kar moremo, da se bodo krimski in potsdamski sklepi izpolnjevali hitro, točno in dosledno, kakor to neomajno zahteva naš veliki zaveznik Sovjetska zveza. Zato je v našem interesu, da deluje Medzavezniška agencija za reparacije v Bruslju, v kateri imajo večino male dežele, v duhu sklepov pariškega sporazuma o reparacijah, ki ji je dal življenje in ki se naslanja na sporazume o nemških reparacijah naših velikih zaveznikov.

Po govoru dr. Ivekoviča je v debati govorilo več ljudskih poslancev. Ljudski poslanec Butozan je izjavil, da je zadovoljen z odgovorom.

Nato se je začelo razpravljanje o predlogu zakona o davku, ki ga je obrazložil Boris Kidrič, minister industrije, predsednik gospodarskega sveta in namestnik ministra za finance. Zakon o davku je bil v načelu in poedinosti soglasno sprejet. S tem je bilo zaključeno drugo redno zasedanje Ljudske skupščine FLRJ.

Krajevnim sindikalnim svetom smo posvečali premalo pozornosti

V preteklih dneh so bili po vseh večjih delavskih centrih po Sloveniji plenumi Krajevnih sindikalnih svetov. Delegati Glavnega odbora Enotnih sindikatov Slovenije so na teh sestankih obravnavali sklepe četrtga plenuma Enotnih sindikatov Jugoslavije in delegatov posameznih podružnic ter funkcionarjem KSS-ov nakazali naloge, ki jih morajo izvesti, da bodo sklepi četrtga plenuma prišli do veljave, oziroma da bodo dobro in dosledno izvedeni želi uspehi in še bolj poživeti delo Enotnih sindikatov.

Plenumi Krajevnih sindikalnih svetov pa so istočasno podali tudi pregled dela posameznih podružnic, ugotovljeni so bili lepi uspehi in tudi številne napake. Že sama priprava in udeležba na plenumu je bila v mnogih primerih odraz dela funkcionarjev KSS-a in podružnic, ki spadajo v območje sindikalnega sveta. Izkazalo se je, da so bili plenumi potrebni, saj je veliko primerov, da do tega časa veliko funkcionarjev še ni poznalo sklepov plenuma.

Krajevni sindikalni sklepi so bili vse premalo upoštevani kot forum, ki naj kontrolira in spozna probleme ter uspehe posameznih podružnic, istočasno pa je to forum, ki prenaša naloge Glavnega odbora Enotnih sindikatov Slovenije na podružnice vseh strok ter tudi pomoč in nasvete podružničnim funkcionarjem. Tem nalogam pa ni bilo mnogo KSS-ov kos. Najpečja napaka, ki je zapirala delo, je bila v tem, ker so pripisovali premajhen pomen temu forumu in so nastajali za to delo le slabše funkcionarje, ki za to delo niso pokazali dovolj zanimanja ali sposobnosti in so naloge KSS-ov tudi napadeno razumeli.

V Ormožu n. pr. so v krajevnem sindikalnem svetu zastopani sledeči ljudje: predsednik je profesor, poslovođa neke trgovine je tajnik in končno je kapetan biše vojske posredovalec za delo. Če k temu pripomnimo, da je predsednik preobremenjen s drugim delom, da se tajnik bavi s črno borzo in da kapetan nima pojma o posredovanju dela, je popolnoma razumljivo tudi neuspešno delo celotnega Krajevnega sveta. Na plenumu, ki ga je sklical ta odbor, niso bili zastopani delavci, pač pa podjetniki in delegati raznih podjetij. Staobenik je bil na plenumu, dočim od odbora podružnice ni bilo nikogar. Tudi druge napake nastajajo iz istega vzroka. V Ormožu je »brezposelnost«, kar je popolnoma razumljivo, ker funkcionar, ki je za to odgovoren, ne zna brezposelnim pravilno razložiti, da je dela dovolj, toda ne rano v Ormožu, temveč da je delovna sila danes še prepotrebna v nekaterih drugih krajih. Podružnice niso agilne, ne zaznamujejo uspehov, mladina v delu ni prilegnjena, krajevni sindikalni svet pa ni opozoril podružnične funkcionarje na te napake. Pri bližnji isti neuspehi so tudi v drugih krajih, kot v Ribnici na Dolenjskem, Bohinjski Bistrici, Kočevju, Mengšu, kjer je bil na plenumu samo predsednik iz Radovljice itd., skratka, v oseh krajih, kjer so Krajevni sindikalni svet, postavljeni le zato, da se izpopolni organizacijska oblika Enotnih sindikatov in so podružnice ljubosumno čuvali.

le dobre funkcionarje za delo v podjetjih. V nekaterih od naštetih krajev se plenumi niso orili, ker jih krajevni svet niso pripravili. Delo ne uspeva v St. Ilju, kjer so funkcionarji Krajevnega sindikalnega sveta istočasno zaposleni z delom v podružničnih odborih.

Zelo slab pojav je, da nastaja v nekaterih krajih prepada med krajevnim sindikalnim svetom, med podružnicami in delavstvom. Tem — sicer redkim — funkcionarjem so položaji »zlezli v glavo«. Delavstvo naj jih na sestankih razkrinka. Tudi sodelovanje članov sindikatov ki so zaposleni v upravah, učastih ni pravilno in pride namesto do sodelovanja, do napak, ki onemogočajo sodelovanje. V podružnici gozdne uprave v Straži člani sindikata, ki delajo v pisarnah, zametujejo pošto, ki jo pošilja KSS in tako zavirajo njegovo delo. V Ribnici se KSS in uprave različnih podjetij grdo gledajo in to sigurno ne bo rodilo uspeha.

Navedene napake so rastale zato, ker smo posvetili Krajevnim sindikalnim svetom premalo pažnje in nismo skrbeli, da bi na odgovorna mesta prišli najposposnejši člani sindikatov.

V krajih, kjer pa so naloge KSS-ov pravilno razumeli, je tudi ose sindikalno delo boljše in ravnajo zato lahko trdimo, da je od dobrega Krajevnega sindikalnega sveta odvisno tudi uspešno delo posameznih podružnic.

V Straži pri Toplicah na Dolenjskem je KSS zelo aktiven in je ose podružnične odbore opozoril na važnost plenuma ter so delegati prišli na sestane tudi iz po več ur oddaljenih krajev. Funkcionarji Krajevnega sindikalnega sveta obiskujejo podružnice in pomagajo z nasveti. Krajevni sindikalni svet je organiziral šestdnevni tečaj za vzgojo sindikalnih funkcionarjev, uspehi pa so vidni tudi v tekmovanju, kulturno-prosvetnem delu itd. Tudi v drugih krajih, kjer je KSS agilen, je videti uspeh pri delu samih podružnic in obratno.

Uspehi in napake pa nam jasno povedo, kako važna naloga imajo Krajevni sindikalni svet. Tudi Krajevni odbori zvez, ki bodo še v naprej ostali v onih krajih, kjer je več podružnic iste stroke, so navezani na nje. Le dobro organizirani KSS-i, ki bodo imeli komisije izpopolnjene z dobrimi člani sindikatov, bodo lahko brezhibno prenašali sklepe in naloge višjih forumov na podružnice. Pri izpopolnjevanju KSS-ov z dobrimi funkcionarji pa se je pokazalo pomanjkanje kadra. Primer s plenuma v Kočevju nam dokazuje, da niti funkcionarji ne poznajo pravilno sindikatov. Nek delegat je dejal, da je proo izgradnja tovarn itd. šele nato pride na ordo izgradnja in učorsitev sindikatov. Tovariš se ne zaveda, da brez dobrih sindikatov ne bomo izvedli načrtnega gospodarstva. Ravno iz takih krajev, kjer je opaziti potrebo kadra, ki bi pravilno tolmačili in usmerili delo sindikatov, je nemogoče dobiti sindikalista, ki bi odšel na sindikalni tečaj (Ribnica, Senica) in si pridobil znanje, s katerim bi lahko v organizacijskem kot ideološkem pogledu mnogo koristil delu Krajevnih sindikalnih svetov.

Brzjavka Izvršnega odbora SIAU generalisimu Stalinu ob 67. rojstnem dnevu

Trst, 22. decembra. Tanjug. Izvršni odbor SIAU za Julijsko krajino je poslal generalisimu Stalinu ob njegovem 67. rojstnem dnevu naslednjo brzjavko: »Za 67. rojstni dan Vam Izvršni odbor SIAU za Julijsko krajino in Trst iskreno čestita v imenu vseh demokratičnih množic te pokrajine, tako slovenskih kot italijanskih, z željo, da bi še dolgo živeli v blagor narodov Sovjetske zveze in za

napredek človeštva. V Vas vidimo iskrenega pobornika bratstva med narodi, ki je pogoj miru v svetu, ter iskrenega zagovornika in borca za pravice malih narodov in resnično demokracijo. Pridružujemo se željam vsega naprednega človeštva, da bi še nadalje uspešno vodili borbo za dosego ciljev, za katere se borijo vsi miroljubni in demokratični narodi sveta.«

Takih ukazov ljudstvo ne bo nikdar izvršilo

Zavezniški guverner grozi, da bo odpustil vse delavstvo

Trst, 22. decembra. Dopisnik Tanjuga poroča: Zavezniški guverner iz Bilj pri Gorici, ki potuje po okraju in osebno preiskuje šole, je sklical učiteljsko konferenco, na kateri je celo prepovedal, da bi imeli učenci zavite knjige v slovenske antifasistične liste.

Na isti konferenci je grozil, da bo ustavil vse obnovitveno delo in da bo odpustil vse delavstvo, če se šole ne bodo pokoravale njegovim ukazom. Prepovedal bo tudi vse zasebne šole po hišah in zaplenil vse šolske klopi ter dal zapreti vse prostore, kjer bi utegnili po-

učevati otroke.

Tisti, ki so se udeležili konference, so izjavili, da so imeli vtis, da ne stoji pred njimi predstavnik Amerike, ampak nekakšen predstavnik nacifasizma.

Stavka delavcev čistilnice IRCO v Trstu traja že 7 dni

Trst, 22. decembra. Tanjug. V čistilnici IRCO v Trstu se že sedmi dan nadaljuje stavka, ki so jo začeli delavci v protest proti odpustu dveh članov sindikalnega odbora v podjetju.

Idrijski rudarji so pozvali vse rudnike kovinske rude v Jugoslaviji na novo enoletno tekmovanje

Ajdovščina, 21. decembra. Dopisnik Tanjuga poroča: Ob zaključku trimesčnega tekmovanja »Za priključitev Julijske krajine k Jugoslaviji« so idrijski rudarji napovedali novo enoletno tekmovanje in pozvali vse rudnike kovinske

rude v Jugoslaviji na tekmovanje.

Ob tej priložnosti so poslali resolucijo maršalu Titu, v kateri obljubljajo, da bodo napeli vse sile za dosego čim boljših rezultatov v enoletnem tekmovanju.

Provokacije nacističnih elementov na Dunaju

Dunaj, 22. decembra. Tass poroča: Izpadi hitlerjevcev v avstrijski prestolnici postajajo vedno bolj pogosti. Dne 14. decembra so bili v sedmem okraju razširjeni letaki s kljukastim križem.

Podoben primer se je pripetil pred kratkim v 13. okraju. V 18. in 5. ter v drugih okrajih so bila razbita okna v prostorih organizacij Komunistične partije. Hitlerjevski tolovajski korističarji nekaznovanje in postopoma ši-

rijo svoje provokacije. Tako so fašistični zločinci 16. decembra potrgali v 17. okraju objave demokratičnih organizacij, razbili več oken v prostorih okrajne sekcije Komunistične partije in razširjali tiskane hitlerjevske letake. Komunisti iz tega okraja so dobili grozilna pisma.

Avstrijski policiji se do sedaj ni posrečilo odkriti odgovornih oseb, ki so zakrivile te drzne fašistične provokacije.

FIZKULTURA

Smučanje je najlepši in najbolj zdrav zimski šport

Težko je govoriti o večji koristi, lepoti in užitku tega ali onega športa. Brez dvoma pa smučanje daje človeku vse ono, kar bogati njegovo duševno vsebino in ji daje popolnejše doživljanje, ki seveda izvira in raste z vedno bolj intenzivnim utrjevanjem organov in razvojem človeških sposobnosti. Vse to si pridobimo z gibanjem na smučeh v čistem zraku. To ne velja samo za dobre smučarje, temveč prav tako tudi za začetnike.

Vsak začetnik se čudi in nekoliko tudi zaviđa spretnosti smučarja, njegovi brzini in figuram. Čudi se njegovi upornosti, s katero premaguje terenske ali druge ovire in težave. Najbolj razigrane, zadovoljne in vedre obraze srečamo med smučarji. Ljudje, ki se niso še nikoli videli, se pri skupnem padcu nasmejejo, a iz njihovih prvih besed bi sodili, da se poznajo že ne vem koliko časa. Vsak smučar se veseli uspehov svojega tovariša in mu rade volje pomaga, da jih doseže čimprej. Gibanje v mrzlem in svežem zraku usposablja človeški organizem za največje napore, a vedno nove situacije na različnih terenih, pred katerimi se znajde smučar, ga silijo, da jih samoiniciativno rešuje. Pri tem se mu razvija ta vztrajnost in iznajdljivost, ki mu koristita v vsakdanjem življenju.

Začetnika, ki je le malo okusil lepote smučanja, ni preplašil noben padec, nobena težava, temveč je vsakokrat postopoma osvajal bližnje bregove in se na njih pripravljaj za svoj

večji izlet. Smučar ni nikoli zadovoljen s svojimi uspehi; vedno mu je premalo. Zeli si naprej in naprej še višje in višje — tjakaj, kjer bo kmalu posijalo sonce, tjakaj, kjer bo še lepše in še bolj videl lepe planine. A ko se bo poslavljaj od sonca: smuk v tiho dolino, da jo napolni s svojo radostjo, zadovoljstvom in prešernostjo, s katero ga je navdal smučarski zlet, na katerem je bilo vzpenjanja, smuka, padanja in smejanja ter sploh dobrega razpoloženja. Vse to v najbolj izdatni meri podpreta svež zrak in sonce, ki s svojimi ultravioletnimi žarki povečata v našem organizmu število rdečih krvnih teles in pospešujeta hitrejši izmenjevanje materije, ki je odveč. Vse te koristi, vsa ta lepota, ki se jo nanzijemo in doživimo pri smučanju, je trajna, iz nje črpamo sile in razvijamo sposobnosti ter dobro voljo za naše delo v obnovi naše države.

Naši partizanski kurirji so včasih edino na smučeh mogli izpolnjevati svoje naloge, sovjetski partizanski in regularni, a tudi naši smučarski odredi so z iznenadnimi vpadi zadajali sovražniku težke poraze na najbolj občutljivih mestih.

Začetniki in vsi tisti, ki se zaradi gmotnih razmer ne nameravajo smučati in ki se niso prijavili k tekmovalstvu za fizikturni znak, naj se kljub temu pripravljajo na smučanje. Z vzpostavitvijo smučskih postaj bo dana tudi njim možnost, da bodo z izposojanjem smuču vsaj nekoliko izkoristili lepote tega zimskega športa.

Veliko tekmovanje v smuku na Črnem vrhu nad Jesenicami

Fizikturno društvo »Gregorčič« je dobro organiziralo že drugo smučarsko tekmovanje. Zanimanje za to tekmovanje je bilo izredno veliko, saj je prisostvovalo tekmovalstvu nad 300 gledalcev. Proga je bila dolga 2 km, a višinska razlika je znašala 280 m. Tekmovalo je 59 tekmovalcev in tekmovalki v ugodnem vremenu, a tudi smuka je bila idealna. Tekmovaljavo so se udeležili tudi člani fizikturnega društva »Sušakar« (Hrvaška), »Enotnost« (Lj.), »Kranjci«, »Mojsirane«, »Zeleničarji« iz Hruišice in Zabreznice ter FD »Gregorčič«.

Med ženskami je zmagala Praček Lojzka »Gregorčič«, Jesenice, v času 2.18.2 min.; 2. Val Anica (Kranj) 6.15.4; 3. Katnik Vida, katere se je ponesrečila.

Od tekmovalcev je zasedel prvo mesto Kohlar Stane s časom 1.19.2; 2. Urban Slavko 1.39.8; 3. Pogačnik Tone 1.40.1 — vsi FD »Gregorčič«; 4. Hladnik Damjan »Enotnost« 1.40.6; 5. Hrastnik Karel (Dovje - Mojsirana) 1.43.8; 6. Skrt Ivo (Sušakar) 1.54.4; 7. Praček Marjan 1.48; 8. Zupan Franc 1.50; Mrak Marjan 1.50. 10. Koren Tone 2.0.18 — vsi FD »Gregorčič«.

Borba je bila zelo ostra in so tekmovalci, ki so bili izredno razpoloženi dosegli prav lepe rezultate.

Državno nogometno prvenstvo »Ponziana« (Trst) : »Hajduk« (Split) 1:0

Za državno nogometno prvenstvo sta se odigrali samo dve tekmi, in sicer v Trstu med »Ponziano« in »Hajdukom«. Zmagala je »Ponziana« z rezultatom 1:0. Na Reki je zagrebški »Dinamo« premagal »Kvarnerja« s 3:1 (1:1).

»Milicionar« (Zgb.) : FD »Triglav« (Lj.) 5:0

Včeraj so v Ljubljani gostovali zagrebški nogometaši FD »Milicionarja« iz prvega razreda hrvatske lige, Ljubljansko moštvo je nastopilo z mlajšimi močmi ki se pa zaenkrat niso obnesle. Tekma ni bila na višini. Naši igralci niso imeli nobene resnosti in so nesmiselno nabijali žogo; le Ferjančič je kolikor toliko odgovarjal. Zagrebčani niso pokazali mnogo boljše tehnične igre, toda igrali so pošteno. Najboljša je bila half linija. Dva gola je zabil Glišić, toda iz ofsajda. En gol je bil posledica enajstmetrovke.

Jugoslovanska nogometna sindikalna reprezentanca je premagala francosko sindikalno reprezentanco s 15:0 (4:0)

Večja se je v Saint Etienne odigrala prva tekma med sindikalnimi reprezentancami Jugoslavije in Francije, ki se je končala z zasluženim zmago naših nogometašev. Tekma je bila na stadionu Geoffre, ki lahko sprejme 15.000 gledalcev. Za to tekmo so se vsi francoski športniki silno zanimali, ker je bila reprezentanca sestavljena iz dobrih mladih igralcev. Francoska sindikalna reprezentanca je nastopila v naslednji postavi:

Baetzain, Namèche, Pugliezzi, Me-morte, Besson, Miramonde, Coufrie, Rouiss Lemour, Regis, Francois.

Tomašević je dal osem golov, Jerzerkić 4, Sečarov 3, Živković 2 in Mitić 1.

Vsi naši igralci so se odlikovali po svoji poštenosti in tenični igri ter so od občinstva zeli obilno pohvalo. Po končani tekmi je bila naša reprezentanca povabljen na banket, ki ga je priredila francoska sindikalna federacija.

Košarkarji FD »Enotnosti« premagali FD »Triglav« s 39:10

Košarka se v Ljubljani silno hitro razvija in je postala med najmlajšimi fizikturniki zelo priljubljena. Moštvo bive »Svobode« je že eno leto uspešno reprezentiralo košarko v Ljubljani in Beogradu ki se bo s tečaji, katere bo otvorilo novo fizikturno društvo »Enotnost«, gotovo razširila po vsi Sloveniji.

Pred glavno tekmo so se med seboj pomerili mladinci. Zmagalo je A moštvo z rezultatom 15:8. Sodil je zelo dobro Kosce Miloš. Za njimi se tekmovala mladinka FD »Enotnosti«. Zmagalo je prav tako A moštvo s 16:2.

Mladinci in mladinke že kar dobro obvladajo to hitro in okretno igro ter dobro poznajo njena pravila, ki so precej težka in številna. V glavni tekmi so košarkarji FD »Enotnosti« premagali košarkarje »Triglava« z 39:10. Tekma je potekala od začetka do konca v silnem tempu. Žoga je mirovala samo ob izmenjavi igralcev, katere je pri košarki pogosta zaradi njene izredne hitrosti. Košarkarji FD »Enotnosti« so se pokazali kot rutinirano moštvo, ki ima za seboj že več tekem z boljšimi moštv. Igrali so povezano, toda pred košem so si prepočeno podajali žogo, namesto da bi jo ob prvi priliki vrgli na koš. V glavnem pa so se predstavili kot homogeno moštvo, medtem ko tega pri »Triglavu« ni bilo opaziti. Sodil je zadovoljivo Brezar.

V Leningradu je na zadnjem jesenskem krosu nastopilo 6000 tekmovalcev. Zmagal je heroj Sovjetske zveze Hartuškin. Člani leningrajskega vojnega učiteljskega so tekli v polni bojni opre.

Vremenska napoved ponedeljek 23. decembra: V nižinah megla, v višinah še deloma jasno. Mraz bo še malo pustil.

Kako delata tovarni »Ampelea« in »Arrigoni« v Izoli

Ze kot deček sem slišal, da v Izoli pri Kopru delajo marmelado in stavijo v škatlice ribe v olju. Sedaj pa se mi je nudila prilika, da si ogledam tovarni »Ampelea« in »Arrigoni«.

Iz Kopra prideš kmalu po lepi cesti tik ob morju v Izolo. Prebivalci so delavci, ribiči in kmetje ter uradništvo. Takoj opaziš razliko med Koprom in Izolo, ki je bolj živa, ker so ljudje bolj prijazni. Ozračje je tu bolj domače, proletarijat mu daje svoj pečat, vinogradi in njive ti kar silijo v mesto, skoraj do morja pa mu dajejo svoj vonj. Tu se spajajo v eno polje, morje in tovarna.

Prijazen mladenič me spremlja k tovarni Ampelea in takoj začne pripovedovati, kako dela mladina v Izoli, kako bi bilo lepo, če bi bila tu Jugoslavija. Slovenski kmetje, ki so takoj zunaj mestnih vrat, se prav dobro razumejo z meščani. Slovenec pride v mesto kot v svojo vas.

Tovarna Ampelea stoji ob morju na severni strani mesta, je zelo obširna, od lanskega leta so zgradili še novo skladišče za osoljene ribe, skladišče za odpošiljanje, v delu je še neka nova zgradba ob morju. Napravili so lepo menzo, kjer delavci dobe prav po nizki ceni dobro hrano.

V tovarni Ampelea dela 1150 delavcev. Stopimo v veliko dvorano, kjer delajo samo ženske, ki sedijo pri mizah in marljivo čistijo ribe, delajo iz rezke in pripravljajo za konzerviranje v olju. Z nasmehom pozdravijo obiskovalca in nadaljujejo svoje delo. V sosednji dvorani so ženske in moški, eni stavijo očistene ribe v škatlice, druge dodajo olje, tretje pri stroju zapirajo pripravljene škatlice. Starejši tovarševje v drugem prostoru prilijejo še napis, moški spravljajo komade v zaboj in pripravljajo za pošiljke v razne kraje po Primorskju, v Jugoslavijo, na Češko, v Avstrijo in celo v Severno Ameriko. Naročil ne primanjkuje, olja imajo dovolj, dobivajo ga iz Dalmacije, nekaj pošiljaj pa so dobili tudi iz Rusije.

V tovarni izdelujejo tudi sadno marmelado, kisajo kumarice, fižol in drugo.

Po obisku v Ampelei gremo zopet skozi mesto v nasprotno smer. Na se-

verozapadni strani se dviga modernejša in na zunaj lepša zgradba tovarne Arrigoni. Na področju in v notranjosti se vrstijo številni napisi v slovensčini in italijansčini.

V tovarni dela 950 delavcev, 450 je žensk. Tudi tu izdelujejo isto kot v Ampelei. Arrigoni je bila nekdanj nevaren tekmelec Ampelei, sedaj pa obe tovarni sodelujeta in si skupno pomagata. Produkcija v Arrigoni je v normalnih časih dosegla 100.000 komadov dnevno. Sedaj izdelujejo večinoma sardine v olju; pred vojno in še med vojno so še izdelovali kocke za juho. Tudi tu konzervirajo vsakovrstno sadje in sadno mezo. Kot v Ampelei, delajo skupno Slovenke in Italijanke. Po osvoboditvi so napravili lepo menzo, v kateri dobi hrano 40 delavcev, in krasno gledališko dvorano.

Enotni sindikati, v katere so vpisani vsi delavci, SIAU in mladinska organizacija, dobro delajo. Delavci iz obeh tovarn so dobro razumeli pomen prostovoljnega dela, mnogo so napravili pri obnovi v mestu samem, stalno hodijo na prostovoljno delo v požgane vasi.

Delavci tudi aktivno sodelujejo v mestnem prostvetnem društvu, gojijo nogomet, veslanje in košarko. Na pobudo mladinske organizacije bo v kratkem otvorjena v tovarni Arrigoni in Ampelea šola za vajence. V šoli bodo dobili teoretično znanje, v tovarni pa praktično izpopolnjevanje.

Delavci so v skrbah, kaj bo s tovarnami in z delom, ako bo uresničen francoski načrt, in bodo ostali v novi državi kot v mišnici.

Tovarne dobivajo ribe iz raznih krajev, iz južne Istre, z Lušinja itd. vse to bo odrezano, v tržskem zalivu pa bo kmalu več ribičev kakor rib. Tako se pritožujejo delavci v tovarni Arrigoni. Odkod bomo dobili ribe, sadje, olje in kam bomo pošiljali naše izdelke?

Če bi kdo prišel in naš hotel izkoristiti, bo slabo naletel, če so naprej razmotrivali. Na političnem področju se bomo pa še naprej borili za ljudsko oblast. Drugi so mi pripovedovali, kako so si uredili življenje v tovarni. Z dobičkom, ki ga je prej spravljaj gospodar, skrbijo za napredek tovarne.

Svojih žuljev si ne bodo pustili iztrgati iz rok.

Delo v obeh tovarnah je v polnem teku. Nekaj strojev so odpeljali iz tovarne Ampelea v Izoli v podružnico tovarne Ampelea v Rovinju. Te stroje so pred leti prepeljali iz Rovinja v Izolo, sedaj so jih vrnili na svoje prvotno mesto, iz tovarne Arrigoni pa so prepeljali nekaj strojev v Arrigoni-jevo podružnico v Fazano. Tako je olajšano delo in produkcija v podružnicah. Prej so namreč prevažali izdelke iz podružnice v Izolo in nazaj.

Zaradi teh premeščenj so nekateri tržaški listi začeli prinášati zlonamerne in lažnive vesti o tem, kako se delavci razburjajo itd. Delavci pa se za take spletko ne zmenijo, ker se zavedajo, da si morajo medsebojno pomagati, kar pa ne ugaja nekaterim, ki bi radi še naprej izkoriščali delovno ljudstvo. Toda delavci jih poznajo, poznajo pa tudi svoj cilj in se bodo za svoje pravice vztrajno borili.

Proglasitev udarnikov na Mariborskem otoku

Na Mariborskem otoku so 21. t. m. popolne svečano proglasili za udarnike 8 delavcev. Sindikalna podružnica je ob tej svečanosti priredila slovesnost. Člani dramskega krožka so nastopili v igro »Analfabet«. Moški pevski zbor z otoka je zapel nekaj narodnih in partizanskih pesmi. Saljive pesmi je pel upravnik taborišča tovariš Lipovec. Po govoru upravnika inž. Pipana, zastopnikov sindikata in KMS je bila prirejena zakuska.

Udarniki so naslednji: Hemarje Mirko, ključavničar, ki se je posebno izkazal pri popravilu lokomotive in pri tem prekorčil normo za 25%; Ivanič Ivan, težak, je prekorčil normo za 40%; Miholič Jože, železokrivca za 40%; Hinko Ludvik, železokrivca za 40%; Maček Hinko, tesar za 30%. Razborsček Hans, tesar, pa se je posebno izkazal v organizaciji dela.

Vsi so pokazali posebno poštenost in zlasti sedaj, ko je bilo elabo vreme in delo zaradi tega izredno oteženo. Železokrivci in tesarji imajo, posebno zasluže zato, ker so delali toliko časa, dokler ni bilo delo izvršeno. To je bilo posebno važno za bečnsko skupino, ki je lahko nadaljevala svoje delo, če so bila izvršena vsa tesarska in železokrivska dela.

Dopisi »Ljudski pravici«

RECICA OB SAVINJI

V dveh in pol mesecih smo obnovili Prosvetni dom

1. januarja bo pri nas v Rečici otvoren prosvetni dom, ki bo nosil ime »Ljudski dom Bendovega Franca«, prvega partizana iz našega kraja. Ta dom, ki je služil okupatorju za postojanko, je bil za časa okupacije požgan. Po osvoboditvi je preteklo že leto dni, vendar se na naših požganih javnih stavbah ni premaknil niti kamen. V KLO so namreč sedeli ljudje, ki so čakali, da bo prišla vsa pomoč od drugod.

Vendar so se našli ljudje, ki so dali pobudo, da smo pričeli z obnovo. V dveh in pol mesecih se je iz ruševin dvignil obnovljen, zelo lep in velik dom, ki ima 26 sob in veliko dvorano z odrom.

Med okupacijo je bila požgana tudi šola in po osvoboditvi se je ta namestila v skladišču. Sedaj se bo ta časovno namestila v kulturnem domu. Z obnovo doma pa je rešena tudi stanovanjska stiska, ker se bodo uradi, ki so sedaj nameščeni v privatnih stanovanjih, preselili v novi dom. V domu bo tudi delavska menza.

Pri graditvi doma so mladina in ostale množične organizacije opravili 18.000 prostovoljnih ur. Okoliški kmetje so prostovoljno prispevali les za obnovo, drugi so vozili material. Največja zasluga gre pa tovarišem Repensku, ki je bil izseljen in je, čeprav ima sam uničen dom, delal ves čas neumorno, in 70 letnemu invalidu tov. Venku. Organizacija AFŽ, gasilsko društvo, sindikat lesne industrije in usnjarski sindikat pa so gradnjo doma podprli denarno. Dom bomo oddvorili z lepo kulturno-prosvetno prireditvijo.

Alma Jezernik.

SMARTNO PRI SLOVENJGRADCU

S prostovoljnim delom smo obnovili šolo

Krajevni gradbeni odbor za obnovo šole v Smartnem pri Slovenj Gradcu je preteklo nedeljo na svečan način predal ljudski prosveti in mladini novo zgrajeni oder in pritičje v obnovljeni šoli.

Z obnovo šole pa se ni pričelo takoj po osvoboditvi, ker je manjkalo materiala. Vendar smo z delom pričeli letos avgusta in sedaj je šola pod streho. Gotov je tudi oder in pritičje. Mnogo je bilo opravljenega s prostovoljnim delom, in to čiščenje pogorišča, odkop in ostala dela s 4360 urami, prostovoljne vožnje z 234 urami. Nadalje so pionirji delali 2762 prostovoljnih ur, mladina iz Smartnega 286 ur in ostale organizacije 1642 ur.

Denarne podpore znašajo 24.150 dinarjev, lesa je bilo darovanega 80 m³, peska pa za 2112 din. Pri obnovi šole so se predvsem izkazali krajevni odbori Legen, Golavabuka, Turniška vas in Smartno, ki spadajo v šolski okoliš Smartno. Predaja odr se je zaključila s spevoigro »Kovačev študent«. M.

MARIBOR

Kulturno-prosvetno delo združenih tovarn Jugotekstil, Jugosvila, M. Rosner

Na kulturno-prosvetnem polju sindikalne podružnice obratov združenih tovarn Jugotekstil, Jugosvila, M. Rosner vlada velika aktivnost. Zlasti je bil svečan kulturno-prosvetni večer preteklo soboto, ko so z izbranim sporedom ob sodelovanju vseh odsekov otvorili novo zgrajeni oder, ki po svoji tehnični ureditvi omogoča dovršeno izvedbo vseh sodobnih dramskih del. V nedeljo je sindikalna podružnica gostovala pri Dev. Mariji v Brezju v korist Rdečega križa. Tudi tam so pridržali želi velik uspeh.

Podružnica je izvedla reorganizacijo v smislu sklepov IV. plenuma CO sindikatov in formirala vse komisije, ki že delujejo, in bo delo na tej bazi v bodoče še uspešnejše. Pri članstvu vlada za vse sindikalno delo veliko zanimanje in aktivnost, zato bo verjetno sedanja kulturno-prosvetna sezona zelo uspešna. —k

SPODNJA IDRIJA. V mrzlem jesenskem dnevu so plapolale zastave, ko so iz vseh rajonov Spodnje Idrije prihajale množice na zborni mesto. Prihajali so Ledinčani in Masore-Krničani z orodjem na ramenih. Kamion pa je pripeljal rudniško godbo, ki nam je zaigrala budnico in nekaj komadov. — Skupno s prebivalci Srednje in Gorenje Kanomlje nas je bilo 444 delavcev in 18 voznikov. V 2300 urah smo pripravili 327 kubičnih metrov gramoz in 35 kubičnih metrov peska. Pripravljeni material smo vozili in nosili na določena mesta, trije tovorni avtomobili pa so ga vozili v Idrijo. — Zadovoljni smo se po delu razhajali, saj smo na Dan dela s pošteno udeležbo izpolnili zadano nalogo. L. Dakshobler

LJUBLJANA

Ljubljanski železničarji na obisku v Domu onemoglih

Tudi železničarji so se odzvali pozivu OF, da pomagajo onemoglim in izmozganim siromakom in prevzeli so patronat nad Domom onemoglih na Poljanski cesti. V kratkem razdobju so prispevali za ta patronat nad 120 tisoč dinarjev.

Z ukinitvijo pobiranja prispevkov za socialni fond po sindikatih, pa so še vedno obdržali stike s svojimi oskrbovanci. Dne 3. decembra je krajevni odbor ZPDNJ Ljubljana obdaroval oskrbovance s telesi in vinom. V torek 10. t. m. pa je priredil KO zveze s sodelovanjem vseh treh odsekov železničarskega kulturno-umetniškega društva »Tine Rožanc« zabavni večer s peštrnim sporedom. Po uvodnih besedah tovariša upravnika patronata je spregovoril tajnik KO zveze tovariš Osredkar, nato pa so sledile recitacije in pevske točke mešanega pevskega zbora, nazadnje pa je godba na pihala odigrala več partizanskih in narodnih pesmi. Jože Cepar

IZ AMBRUSA

Po osvoboditvi je bila naša glavna naloga obnova naših domov. V ta namen se je v Prosvetnem domu našla obnovitvena zadruga, ki je takoj pričela z delom. Kmalu pa se je pri nas pokazala potreba tudi po kulturnem življenju, nismo pa imeli na razpolago dvorane z odrom. Naši mladinci pod vodstvom tov. Ludvika pa so se kaj hitro znašli. Pri kmetih so dobili potreben les, ga prepeljali na žago in ga razžagali.

Mizarji obnovitvene zadruge so se hoteli posebno izkazati. V enem dnevu so prostovoljno postavili oder, ki bo našim potrebam popolnoma odgovarjal. Imamo še nekaj manjših popravil, ki pa jih bomo z voljo naredili. Na ta način smo premostili težavo, ki je dolgo zavirala kulturno življenje našega kraja.

Težave pa imamo tudi na drugih straneh, predvsem s prometnimi zvezami. Skoraj iz vsakega kraja pri nas je do železnice po tri ure, v zimi pa je bolj oddaljenih krajev tudi po 5–6 ur. To nam zelo otežuje delo pri obnovi naših domov. Vemo, da je danes še pomanjkanje prevoznih sredstev, vendar bi želeli, da dobimo na razpolago vsaj kakšen kamion, ki bi redno vozil do prve avtobusne postaje. S tem bi Suha Krajina mnogo pridobila in obnova bi neprimerno hitreje napredovala. Dušan

Ljutomer. Delavci najlepšega vinogradniškega predela v Prlekiji — državnega vinogradniškega posestva Svetnje-Jeruzalem, so na sestanku sklenili, da bodo en dan in pol delali za Komunistično partijo. Zaslugek, ki je znašal 10.357 din, so poklonili Komunistični partiji v priznanje in zaobljubo, da ji bodo sledili. F. I.

RADIO

Ljubljana, Maribor in Slov. Primorje
569 m — 449 m

DNEVNI SPORED ZA PONEDE, 23. XII.

6 Veselo na delo — 6.15 Napoved časa, vesti in pregled sporeda — 6.30 Zgodnji jutranji spored — 6.45 Lahka glasba, mali oglasi in objave — 7–8 Pisan spored na ploščah, vmes ob 7.30 Napoved časa, vesti in radijski koledar — 12.30 Napoved časa in poročila — 12.45 Po slovenskih krajih — 13 Lahka glasba, mali oglasi in objave — 13.30 Kdo in kakšno so bili lastniki nacionaliziranih podjetij — 13.45 Uvertura na ploščah — 14 Ruski tečaj Društva za kulturno sodelovanje Slovenije s Sovjetsko zvezo (14. lekcija) — 14.15 Sovjetska lahka glasba — 14.30 Napoved časa in poročila — 14.45–15 Slovenske narodne pesmi poje Tone Petrovič, na harmoniko spremlja Avgust Slanko — 17.30 Skladbe za violo in klavir — izvajata Sreško Zalokar in Jelka Suhadolnik — 17.50 G. Charpentier: Vtisi iz Italije — 18.15 Literarna ura: Pavlov zagovor iz knjige M. Gorkoga — »Matki« bere član SNG Franc Lipah — 18.30 Poje Krasnozamski ansambl ZSSR — 18.45 Mladina v boju in delu za srečno bodočnost: O balkanski mladinski federaciji govori tov. Janez Vipotnik, predsednik GOLMS — 19 Na kitaro igra Karel Hladky — 19.15 Proučujemo naše zakone — 19.30 Igrajo instrumentalni solisti — 19.45 Napoved časa in poročila — 20 A. Dvořák: V. simfonija v e-molu »Iz novega sveta« — 20.45 Glasbene slike — 21 Pesmi J. Goševca poje Elza Karlovac, pri klavirju spremlja Mitja Zebre — 21.30 Lahka glasba — 22 Prenos vesti Zvezne postaje iz Beograda — 22.15 —23 Iz del J. S. Bacha.

Slovensko narodno gledališče

V LJUBLJANI

Drama

Sreda, 25. ob 19.30: Kreft: »Velika punta-rija«. Izven.
Četrtek, 26. ob 14.30: Šestakov-Smasek: »Venko potovanje«. Predstava za pionirje.

DNEVNE VESTI

Ljubljanski radijski orkester je povečan na 70 članov. Po zaslugi naših ljudskih oblasti smo dobili prvi, enotni slovenski simfonični orkester. Ta orkester bo nastopil prvič v soboto, 28. t. m. ob 20. v veliki unijonski dvorani pod vodstvom ameriške dirigentke dr. Antonije Brice. Vstopnice v knjigarni Glasbene matice.

Izven. — Ob 19.30: Mollere-Vidmar: »Učene ženske«. Izven.

Opera

Ponedeljek, 23. ob 19.30: Čajkovski: »Pijava dama«. Red F. Gostovanje J. Gostiča.

V MARIBORU

Dopolnitev sporeda za teden od 23. do 29. decembra 1946
Ponedeljek, 23. decembra ob 19.30: Žižek: »Miklova Zala«. V korist gledališke sindikalne podružnice ZPDNJ. Izven.

V CELJU

Sreda, 25. decembra ob 16: Dvorana kina Metropol. Bratko Kreft: »Celjski grofje«. Predstava se ponovi na splošno željo še enkrat in sicer po znatno znižanih cenah od din 15 navzdol.

Preproge

strokovnjaška popravila, prodaja, ocenitev, stalno javno izdelovanje, čiščenje preprog na domu, osvežitev barv in impregniranje z »Protimolječinom« (Eulanom) po din 15- za 1 m² se izvršuje v Ljubljani, Mestni trg 15, telefon 28-94. • Oglejte si našo RAZSTAVO in možnost cenenege nakupa preprog.

Kupujemo kumin

v vsaki množini

Ponudbe z označbo cene in količine na »MERKUR«, ZAGREB, Vlaška 12 tel. 77-20

DOBRO KNJIGO DELOVNEMU LJUDSTVU!

PREŠERNOVA KNJIŽNICA

je izšla v nakladi 30.000 izvodov in zaloga se že bliža koncu. To so najcenejše slovenske knjige. Za 69 din, s poštino na posamezne naslove 75 din, dobiš:

1. KOLEDAR OSVODILNE FRONTE 1947,
2. Prežihov Voranc: SAMORASTNIKI,
3. SPOMINI NA PARTIZANSKA LETA.

Veliko povpraševanje po »Prešernovi knjižnici« je naboljše priporočilo.

Cankar — glasnik naših dni

Izbor leposlovnih in političnih spisov — med njimi so najlepše strani, kar jih je napisal Cankar. Bibliografija njegovega dela. Slike. Stane samo 20 din. STENSKA SLIKA IVANA CANKARJA v bakrotisku. Cena 5 din.

Govor tov. Edvarda Kardelja

na drugi seji Ustavodajne skupščine LRS. — Politčno važne misli in smernice. Cena 4 din.

Romain Rolland: Miklavž Breugnon

krasno opremljena knjiga, »eno najlepših del naših dni« (Gorki M.), vedra, sončna knjiga, najprimernejše darilo za odrasle. Broš. 57 din, vez. 79 din.

Dr. Pretnar: Rusko-slovenski slovar

Subskripcija podaljšana do 15. februarja. Obsežni slovar izide v marcu 1947. Zagotovite si takoj ta neobhodni priročnik. — Subskripcijska cena 240 din.

France Kosmač: Podobe našega pohoda

nova pesniška zbirka z ilustracijami Božidarja Jakca — pravkar izšla. Cena broš. 45 din, vez. 65 din.

Proces proti vojnim zločincem in izdajalcem

Rupniku, Rösenerju, Rožmanu, Kreku, Vizjaku in Hacinu, obilno ilustrirana knjiga; potek procesa in dokumenti. — Cena 50 din.

Prešeren v miniaturni izdaji

na peresno lahkem papirju, 256 strani. Vezano v platno 30 din, v ušnje 60 din.

Važna novost:

LJUDSKI KOLEDAR 1947

Koledar, kakor ga še nismo imeli. Primeren za mizo ali za steno. Knjiga za vsak dan, majhna enciklopedija, v kateri najdeš tisoče podatkov. Vsakdanji priročnik, svetovalec, učitelj za vsakogar. Bogati razgledi po politiki, kulturi, gospodarstvu, 365 listov — 365 ilustracij, člankov, trikrat toliko spominskih datumov. Potreben vsakemu aktivistu, kulturnemu in gospodarskemu delavcu. Cena 35 din, po pošti 40 din.

Zaradi znižanja cen knjigam ukinjamo vse popuste.

SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD V LJUBLJANI

IN VSE NJEGOVE PODRUŽNICE

Pogreb RUS MARIJE, služiteljice Akademije za igralsko umetnost, bo danes, dne 23. decembra, ob 15. uri z Žal, kapelica sv. Franciška.

Teden dni v Rumuniji

V trdi temi smo se pri Veliki Kikindi prepeljali preko meje. V partizanih smo imeli pri prekoračenju meje vedno nekak neprijeten občutek tesnobe, negotovosti, pri prekoračenju rumunske meje sem spoznal, da je tisti neprijeten občutek še vedno nekoliko ostal.

Prvo postajo v Rumuniji, slabo razsvetljeno Jimboljio, smo radovedno gledali; kakor so radovedno pogledovali nas tuje rumunski cariniki, policaji in množica kmetov, ki vsak dan prihajajo iz osrednje Rumunije v obmejne predelke kupovat koruzo.

Slaba letina je bila letos v Rumuniji, nič boljša kakor lani. Ljudje so lačni, pomagajo si na ta način, da hodijo v Banat, kjer je bilo nekaj več pridelka. Če mastna rumunska zemlja bogato obrodi, je neki kruha dovolj za pet let. Toda bila je štiri leta vojna in dve leti velika suša. Seveda je suha leta izrabila reakcija, ki je tam, kakor pri nas takoj pripravljena obrniti vsako nesrečo v svoj prid: da že drugo leto zemlja ni ničesar dala zato, ker se bo jezila, da so v vladi komunisti. No, visoko naložene vreče koruze na postaji Jimboljio in nato na vseh postajah po rumunskem Banatu kažejo, da si kmetje proti božji jezi pač pomagajo, kakor jim zdrava pamet narekuje.

Kmetje, kakor bi bili oblečeni v srb-ske narodne noše, budno čuvajo svoje koruzne zakele, neprestano se vrte okrog zajetnih vreč, ne prepodi jih niti posevno padajoči dež.

Dežela je še vedno voljno razpoložena, kakor smo tudi pozneje videli v

mnogih krajih na naši poti, zlasti v Bukarešti. Votati (volitve) votati, vsepovsod votati. Mogočno se odražajo iz mračnih zidov postaje, črke BPD, Blocul Partitur Democrate — Blok demokratiških strank — in njihov znak — sonce, na belem polju črn krog z žarki.

Zveze za Temešvar ni bilo. Čakati smo morali do petih jutraj. Šli smo v prostore jugoslovanskega odpravnništva na postaji, skrbno pazeli na svojo prtljago. (Precejšnja skupina poklicnih tatov baje strašno kradle v Rumuniji, na to so nas opozarjali že v Kikindi, nato v Jimbolji, na vlaku, v Temešvaru in v Bukarešti.)

Ob desetih je ugasnila električna luč. Ponoči ni toka.

Polegli smo po klopih in mizah ter trdno zaspi.

Ob šestih po rumunsko, po naše ob petih je prispel vlak. Strpali smo se vanj, ter se odpeljali do Temešvara. Vlak je bil nabito poln, ljudje glasni. — Skoraj vsi govore po tri jezike — rumunski, madžarski, nemški, neredko tudi arabski. 39 kilometrov smo se vozili 2 in pol uri. Na tej poti sem se čudil mlademu, debelemu dekletu, ki je ves čas, dve uri in pol neprestano govorila, glasno kakor v mlinu, najprej rumunsko, potem kakor za oddih madžarsko, pa zopet po rumunsko.

V Temešvaru nas je čakalo na postaji kakšnih osem Srbov. V rumunskem Banatu jih je okrog 50.000. Močno so zavedni, zelo bogati in nič manj ponosni na Jugoslavijo. Svojo organizacijo imajo,

svoj časopis in od volitev dalje tudi svojega poslanca v parlamentu. Zlasti je močna njihova mladinska organizacija, ki je vključena v rumunsko progresivno mladino. Nekaj mladincev je bilo na gradnji proge Breko—Banovići. Ti so sedaj zrevali v vojsko, i stare i mlade. Drugo leto, pravijo, bodo poslali v Jugoslavijo celo mladinsko delovno divizijo.

Temešvar je veliko, lepo, živahno mesto. Ljudje še vedno govorijo o volitvah. Srbi so šli vsi, kakor eden voliti demokratiški blok. V pogovoru z ljudmi smo občutili, kako močno zaupanje uživa v deželi Peter Groza. Zlasti delavci so največji podporniki novega reda. Silen poraz, ki ga je doživela reakcija z Maniujem na čelu pri volitvah, pomeni močan priliv k nadaljnji demokratični graditvi države.

Zvečer smo nadaljevali pot ter prevozili preko 600 km z brzovlakom v pičlih dvanajstih urah. V Bukarešti smo izstopili ob 7. jutraj. Ogromna postaja nam je povedala, da smo v milijonskem mestu. V silni gneči smo morali kar dobro paziti, da se ne izgubimo. Pomagala nam je naša govorica, da smo se našli med seboj. Bukarešto so bombardirali le okrog postaje, zato so tu strehe še vse postrani, ruševine so počiščene v toliko, v kolikor so ovirale promet.

Odpeljali smo se v hotel. Iznemadil nas je velik avtomobilski promet. Zelo mnogo avtomobilov je v Bukarešti. Med njimi jih je izredno število z angleškimi in ameriški zastavami. Vpraševali smo, kako to, da je toliko zaveznikov v mestu, pa so nam povedali, da je vlada rekvirirala precejšnje število avtomobilov za svoje potrebe ter za potrebe vojske. Petrolejski mogotci, delničarji ter direk-

torji pa so, boječ se, da bi pomagali demokraciji vladi, dali na razpolago vse svoje avtomobile angleškim in ameriškim uradnikom, ki so v Rumuniji. Tako ti ima »zdaj vsak Anglež in Amerikane« kar cel kup avtomobilov na razpolago.

Mesto je lepo, s Parizom pa le nima posebnih podobnosti. Ne vem odkod vzdevek — vzhodni Pariz.

Trg je bogat, izlozbe so prepolne najrazličnejšega in lepega blaga. Vendar pa je vsaka stvar silno draga. Par čevljev 850.000 lejev, kilogram jabolk 60.000 lejev, kosilo v hotelu 150.000 lejev, zajtrk 60.000 lejev. Če računamo, da je razmerje med dinarjem in lejem 1:200 po uradnem kurzu, potem so vse te cene precej slane. Delavec zasluži na mesec 300.000 do 800.000 lejev, uradnik 1 milijon lejv. S takimi plačili seveda ne more nihče izhajati. Zato se vse bavi s črno borzo, vse terja napitnino. Dogodilo se je, da je prišel rumunski uradnik v našo ambasado ter se silno čudil, ko naši uradniki niso hoteli sprejeti napitnine za delo, ki so mu ga napravili. Državni aparat, razen v vrhovih, je še vedno isti, kot je bil pred desetimi ali pred tremi leti. Uradništvo je korumpirano. Vendar pa smo opazili, kako od vrha navzdol polagoma prihajajo novi ljudje, ki uvajajo nov red, novo delovno disciplino, nov duh. Ti bodo temeljito prevetrili zaprta pisarne.

Zanimali smo se, kako je z duhovščino v Rumuniji. Povedali so nam, da je bil rumunski patriarh pred nedavnim na obisku v Sovjetski zvezi ter se po svojem povratku zelo dobro izražal o obstoječem redu in življenju v Sovjetski zvezi. Prav tako je pred volitvami pa-

triarh podal za tisk neke izjave, v katerih se je izrazil za vlado Petra Groze, ter pozval vernike, naj podprejo odkritosrčne napore za izboljšanje življenja.

Nekega večera smo bili skupno z Madžari in Albanci eprejeti pri predsedniku vlade. Stanuje v prekrasni vili v predmestju Bukarešte. Kabinet, v katerem nas je sprejel, je starinski opremljen, edina stvar iz nove dobe je velika Titova slika, ki je postavljena na pisalni mizi.

Spregovoril nam je o Rumuniji nekdanje: o volitvah, o uspehih demokratskega bloka; o globoki hvalečnosti, ki jo čuti vse rumunsko ljudstvo do Sovjetske zveze — svoje osvoboditeljice; o tesnem sodelovanju in prijateljstvu s sosednimi državami. Govoril nam je o narodnih manjšinah v Rumuniji. Potem se je ustavil pri delu, pri sodelovanju mladinskih organizacij na Balkanu.

»Nadaljujte zafrtano pot. Spoznavajte se med seboj, utrjujte prijateljstvo. Ljudje se lahko ljubijo in spoštujejo le, če se poznajo. Ljubezem in spoštovanje, ki ga boste gojili med seboj v mladih letih, vam ne bo nikoli kasneje dovolilo sovističnih izpadov do sosednih narodov.«

Peter Groza je 56 let star, velik, živahen. Veliko pozornost je posvečal zlasti nam, Jugoslovanom. To pozornost do Jugoslovana smo opazili: ves čas našega bivanja v Rumuniji vsepovsod. Na konferenci, ki smo jo imeli, je bilo naše stališče skoraj vedno odločujoče. Vsepovsod, zlasti pa med delovnim ljudstvom, smo opazili silno avtoriteto, ki jo uživa nova Jugoslavija.

Deževnega jutra smo odpotovali iz Bukarešte. J.V.